

UDK 949.8 "14"
929 Vlad III. Drakula-Tepeš
929 Nikola Moduški
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 4. travnja 2005.
Prihvaćeno za tisak: 17. lipnja 2005.

Biskup Nikola Modruški o vlaškom knezu Vladu III. Drakuli-Tepešu te o podrijetlu i jeziku Rumunja

Castilia Manea-Grgin

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar,

Marulićev trg 19/I, Zagreb

Republika Hrvatska

U ovom radu se pretežno, prvi put u hrvatskoj historiografiji, analiziraju informacije o vlaškom knezu Vladu III. Drakuli-Tepešu te o latinskom podrijetlu i jeziku Rumunja, koje sadrži povijesni rad *De bellis Gothorum* (oko 1473.) hrvatskoga biskupa Nikole Modruškog. Pokušava se, također, odrediti u kojim je uvjetima biskup saznao navedene informacije o Vladu Drakuli te koliko su one pridonijele nastanku legende o Drakuli već za njegova života. Analizirani podaci smiještaju se u kontekst sukoba ugarsko-hrvatskoga kralja Matijaša Korvina i Vlada III., kao i humanizma i povećanog interesa za Rumunje u Europi 15. stoljeća zbog njihove uloge u borbama protiv Osmanlija.

Ključne riječi: Vlad III. Drakula-Tepeš, Nikola Modruški, Matijaš Korvin, Vlaška, Ugarska, Osmansko Carstvo, 15. stoljeće, humanizam, podrijetlo Rumunja

U današnje vrijeme Rumunjska se prepoznaje kao domovina Eugena Ionescua, Mirce Eliade, Emila Ciorana i drugih važnih osobnosti europske kulture. U popularnim predodžbama, stranci je izjednačavaju s gimnastičarkom Nadiom Comănesci, tenisačem Iliem Năstaseom ili komunističkim diktatorom Nicolaem Ceaușescuom, a ponajviše s Drakulom.¹ To je zapravo grof Drakula-vampir, književni lik kojeg je stvorio irski pisac Bram Stoker krajem 19. stoljeća i kojeg je kasnije još više popularizirao

¹ Vidi, također, o tome i Radu R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, II. - "The Search for Dracula", Iași-Oxford-Portland, 1999., str. 78.

rala filmska umjetnost.² Taj književni i filmski lik, koji je postao diljem svijeta *horror* ikona, često tendira potpuno potisnuti povijesnu osobnost Vlada III. Drakule-Țepeșa, kneza Vlaške (južnoga dijela današnje Rumunjske između Karpata i Dunava) u 15. stoljeću. Tome su pridonijeli i brojni pseudoznanstveni radovi koji su imali za cilj utvrditi navodnu "pravu vezu" između Stokerovog Drakule i stvarne osobe, također smatrane vampirom.³ No, iako vladar male kneževine u srednjovjekovnoj Europi, čini se da je pravi Drakula-Țepeș bio u mnogočemu iznimna osoba. Stoga su njegova djela već za života postala legenda koja se u 20. stoljeću pretvorila u pravu mitologiju, s velikim, gotovo spektakularnim odjekom u svijetu.⁴

Povijesnih izvora izdanih od Vlada III. sačuvano je malo. Rumunjske kronike i bilješke povijesnog karaktera stranih autora iz 15.-16. stoljeća sadrže relativno malo informacija o njemu u odnosu na njegove europski važne suvremenike, također rumunjskog podrijetla, Janka (Ivana) Hunjadija, protuosmanskog ratnika i gubernatora Ugarske (1446.-53.), njegovog sina Matijaša Korvina, ugarsko-hrvatskoga kralja (1458.-90.) te Stjepana Velikog, kneza Moldavije (1457.-1504.).⁵ Stoga se u ovom kontekstu moraju valorizirati i informacije hrvatskoga biskupa Nikole Modruškog o vlaškom knezu koje sadrži rad *De bellis Gothorum* ("O ratovima Gota"). U uvodu koji prethodi povijesnim događajima u Vlaškoj za vrijeme Vlada III. Drakule, Modruški je smatrao potrebnim pružiti čitatelju nekoliko podataka o teritoriju te o podrijetlu i jeziku Rumunja. Sve navedene informacije, koje predstavljaju predmet analize ovoga rada, nisu do sada bile poznate hrvatskoj, nego jedino rumunjskoj historiografiji i stranim istraživačima koji su se bavili podrijetlom Rumunja i/ili Vladom Drakulom, a bile su tek djelomice komentirane u radovima nekolicine autora.⁶

Autor i njegovo djelo

Biografija Nikole Modruškog (*Nicolaus Modrussiensis* ili *Machinensis*), prelata, diplomata, govornika i pisca, relativno je dobro poznata u hrvatskoj historiografiji. Rođen oko 1427., u okolici Kotora, Nikola je stekao u Veneciji doktorat iz filozofije i teologije, a 1457. bio je imenovan senjskim biskupom.⁷ Dok je bio na toj časti, sudje-

² Stokerov roman *Dracula* bio je objavljen 1897., vidi jedini hrvatski prijevod, Bram STOKER, *Drakula*, Varaždin, 1999. (preveo s engleskog jezika Damir Žugec). Do danas kinematografija je proizvela više od 160 filmova o grofu Drakuli, a prvi je bio snimljen već 1922. (*Nosferatu*). Vidi, primjerice, *Jutarnji list*, 4.7.1999., str. 27.

³ O tome vidi R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 89.-90.

⁴ Ștefan ANDREESCU, *Vlad Țepeș (Dracula). Intre legendă și adevăr istoric*, 2. izd., București, 1998. (prvo izd. 1976., engleski prijevod 1999.), str. 9.-10., 175.

⁵ R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 90.

⁶ Șerban PAPACOSTEA, "Conștiința romanității la români în evul mediu", *Geneza statului în evul mediu românesc*, Cluj - Napoca, 1988., str. 227.-29. (prvi put objavljen u *Revue roumaine d'histoire*, IV., 1965., 1., str. 15.-24.); ISTI, "Cu privire la geneza și răspândirea povestilor scrise despre faptele lui Vlad Țepeș", *Evul mediu românesc. Relații politice și curente spirituale*, București, 2001., str. 133.-36. (prvi put objavljen u *Romanoslavica*, XIII./1966., str. 159.-67.) – izvor je bio ponovno objavljen u cijelosti, prema Mercatiju, s prijevodom na rumunjski jezik; Adolf ARMBRUSTER, *Romanitatea românilor. Istoria unei idei*, București, 1972. (2. izdanje 1993., francuski prijevod 1977.), str. 54.-5.; Radu R. FLORESCU i Raymond T. MCNALLY, *Dracula: A Biography of Vlad the Impaler, 1431-1476*, New York, 1973., str. 99.-101.; ISTI, *Dracula: Prince of Many Faces. His Life and Times*, Boston, 1989., 85., 105., 141., 145.-46., 161.-62.; Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 246.-47., 253.-57., 276.

⁷ Miroslav KURELAC, "Nikola Modruški (1427-1480). Životni put i djelo", *Krbavska biskupija u srednjem vijeku - zbornik*, *Analecta croatica christiana*, 25., Rijeka - Zagreb, 1988., str. 126.

lovaio je 1459. na crkvenom saboru u Mantovi, kao predvodnik hrvatskoga izaslanstva,⁸ a 1460. poslao ga je papa Pio II. u Bosnu, na dvor kralja Stjepana Tomaša. Za nagradu je papa 1461. Nikoli dodijelio ugledniju i unosniju Modrušku biskupiju, a čini se da je on bio drugi biskup koji je imao sjedište u Modrušu, onamo premješteno iz Krbave.⁹ Godine 1463. papa ga je ponovno poslao na bosanski dvor, s misijom sličnom prijašnjoj, odnosno da bi nagovorio kralja, ovaj put Stjepana Tomaševića, da oštro istupi protiv bosanskih krstjana i Osmanlija. Vjerujući u obećanu pomoć kršćanskih vladara, mladi kralj otkazao je danak sultanu,¹⁰ s poznatim posljedicama za Bosnu i njega samog. Iz Bosne Modruški je otišao na dvor kralja Matijaša Korvina u Budimu, gdje je boravio 1463.-64. i gdje je, kao apostolski legat pape Pija II., imao zadaću koordinirati aktivnosti protuosmanskoga tabora u pokretanju ofenzive na izgubljena područja. Krajem 1463. obavio je u Veneciji diplomatsku misiju, u sklopu Korvinovih priprema za pokretanje protunapada u Bosni, međutim čini se da mletačku pomoć nije dobio. Nikola je osobno sudjelovao u kraljevoj bosanskoj kampanji 1463.-64., zajedno s ostalim istaknutim magnatima i prelatima kraljevstva.¹¹ Polovicom 1464., u nejasnim okolnostima, naglo je napustio Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo i otišao u Italiju, a prema izvorima posrijedi je bio politički sukob s kraljem Matijašem.¹² Modruški je ostao i dalje u papinskoj službi, obnašajući važne funkcije, čak i vojne.¹³ Iako je pratio zbivanja na području Modruške biskupije, Nikola nakon 1464. više nikada nije stupio na hrvatsko ili ugarsko tlo, a umro je u Rimu 1480.

No osim obavljanja diplomatskih i vojnih dužnosti, te biskupske funkcije, Nikola Modruški sastavio je i nekoliko vrsnih djela koja ga svrstavaju među najistaknutije hrvatske humaniste 15. stoljeća. Njegova erudicija, odnosno dobro poznavanje povijesti, prava, filozofije, politike, geografije, odnosa u Rimskoj crkvi, humanističkih načela i slično, jasno se vidi iz njegovih rasprava i govora.¹⁴ Jedino Nikolin najpoznatiji govor bio je objavljen za njegova života (1474., u Rimu) i predstavlja prvo tiskano

⁸ Vjekoslav KLAJČ, "Krčki knezovi Frankapani", *Od najstarijih vremena do gubitka otoka Krka*, 1., Zagreb, 1901., str. 245.; M. KURELAC, "Nikola Modruški", str. 126.

⁹ V. KLAJČ, "Krčki knezovi Frankapani", str. 247.; M. KURELAC, "Nikola Modruški", str. 126.; Mile BOGOVIĆ, "Pomicanje sjedišta krbavske biskupije od Mateja Marute do Šimuna Kožičića Benje", *Krbavska biskupija u srednjem vijeku - zbornik*, *Analecta croatica christiana*, 25., Rijeka - Zagreb, 1988., str. 70. Godine 1462. papa Pio II., Mlečani i zadarski nadbiskup Valares morali su se zauzeti za njega kako bi ga oslobodili iz zatočeništva knezova Kurjakovića, koji su bili uvrijeđeni premještanjem biskupskoga sjedišta iz njihove Krbave u frankapanski Modruš. S. HRKAC, "Nikola Modruški", *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*, 2., br. 3.-4., 1976., str. 145.-47.; M. KURELAC, "Nikola Modruški", str. 126.

¹⁰ Vidi, primjerice, M. BOGOVIĆ, "Pomicanje sjedišta", str. 70.; Borislav GRGIN, "Biskup Nikola Modruški - papinski poslanik na dvoru ugarsko-hrvatskoga kralja Matijaša Korvina", *Hrvatska srednjovjekovna diplomacija* (simpozij), Zagreb, 1999., str. 217.

¹¹ Vidi, primjerice, o tome Vjekoslav KLAJČ, *Povijest Hrvata*, sv. 4. (2. izdanje), Zagreb, 1980., str. 59.-64.

¹² Kao povod se navodi da je Korvin pred kraljevsko vijeće iznio da mu je Nikola odao podatke o uroti nekih velikaša, što je Modruškog, dakako, stavilo u vrlo nezahvalan položaj. Za moguće dublje razloge tog sukoba vidi M. KURELAC, "Nikola Modruški", str. 131.-35.; B. GRGIN, "Biskup Nikola Modruški", str. 217.-18.

¹³ O tome vidi S. HRKAC, "Nikola Modruški", str. 147.-49.; M. KURELAC, "Nikola Modruški", str. 135.-38.

¹⁴ O najvažnijim Nikolovim djelima vidi Giovanni MERCATI, "Note varie sopra Niccolò Modrussiese", *Opere minori*, IV, *Studi e testi*, 79, Città del Vaticano, 1937., str. 205.-14.; N. ŽIC, "Glagoljsko pismo Nikole Modruškog", *Slovo*, 1., 1952., str. 33.-5.; S. HRKAC, "Nicolai Modrussiensis De mortaliū felicitate dialogus", *Dobri pastir*, 25., 1975., str. 141.-200.; ISTI, "Nikola Modruški", str. 149.-55.; M. KURELAC, "Nikola Modruški", str. 138.-39.

djelo (inkunabula) jednog hrvatskog autora, a ostali su njegovi radovi objavljeni tek u 19. i 20. stoljeću ili uopće nisu tiskani.¹⁵ Povijesno djelo *De bellis Gothorum*, sastavljeno oko 1473. u četiri knjige,¹⁶ ostalo je do danas uglavnom u rukopisu, osim kratkih odlomaka koje je objavio Giovanni Mercati.¹⁷

Teritorij te latinsko podrijetlo i jezik Rumunja kod Modruškog

U drugoj polovici 15. stoljeća humanisti su počeli pisati o podrijetlu, jeziku te novijoj povijesti Rumunja u kontekstu porasta interesa za njih u onovremenoj Europi, zbog njihove borbe protiv osmanskoga širenja. Stoga i *De bellis Gothorum*, odnosno njegova prva knjiga, počinje kratkim izlaganjem o prostoru koji su držali tadašnji Rumunji (*Vlacchi*), i koji je Modruški očito dobro poznao, te o njihovom jeziku i podrijetlu. Koristeći tada pomodne antičke toponime i hidronime, biskup je opisao njihov teritorij kao donji dio *Ripensis Dacie* (Dacija uz obale Dunava),¹⁸ a poznato mu je bilo, također, da je Transilvanija, koju su u to vrijeme držali Ugri, bila nekad unutarnji dio iste Dacije. Autor je očito pri opisu imao na umu obje rumunjske kneževine, Vlašku i Moldaviju, jer je kao granice rumunjskoga prostora stavio donji Dunav, Dnjeper te obalu Crnog mora (*quaequumque Ister Boristenesque intercipit usque ad Ponti ripas*).¹⁹

Nikola Modruški među prvim je humanistima koji su pisali o latinskom jeziku i podrijetlu Rumunja u drugoj polovici 15. stoljeća,²⁰ uz nekoliko talijanskih autora.²¹ To ga, također, kvalificira kao prvog pisca iz hrvatskih zemalja koji se bavio navedenom temom.²² Prema nekim historičarima, biskup je, kao i velika većina kasnijih humanista koji su u svojim djelima spominjali latinitet Rumunja, bio pod utjecajem Eneje Silvija Piccolominija (papa Pio II., 1458.-64.), koji je, u svojoj poznatoj "Kozmografiji", dodatno argumentirao tvrdnje Poggija Bracciolinija i Flavija Bionda u tom smislu. Na taj je način i Modruški, smatra se, preuzeo *tale quale*, vjerojatno iz rukopisa Pija II., legendu o *Flaccusu*, rimskom generalu (kod Nikole *dux*) koji je bio poslan u Daciju zajedno s rimskim kolonistima da bi nametnuo vlast nepokorenim Dačanima, nakon što ih je rimska vojska već pobijedila. Zemlja je, navodno, bila nazvana *Flaccia*, a

¹⁵ Govor je tiskan pod naslovom *Oratio in funere Reverendissimi Domini Petri Cardinalis Sancti Sixti habita a reuerendo patre domino Nicolao episcopo modrussiensi*. Vidi, na primjer, B. GRGIN, "Biskup Nikola Modruški", str. 218.-19.; M. BOGOVIĆ, "Pomicanje sjedišta", str. 70.-1.

¹⁶ Rukopis se nalazi u Rimu, u Tajnom vatikanskom arhivu, *Biblioteca Corsiniana, Codex Corsinianus* 43, E. 3. Od IV. knjige očuvala se do danas tek jedna stranica. N. ŽIC, "Kodeksi Modruškog biskupa Nikole", *Nastavni vjesnik* (Zagreb), 1932.-33., str. 145.-46.; G. MERCATI, "Note varie", str. 229.; S. Hrkać, "Nikola Modruški", str. 151.-52.

¹⁷ G. MERCATI, "Note varie", str. 247.-49.

¹⁸ Navedeno značenje ima *Ripensis Dacia* kod Eutropija (4. stoljeće).

¹⁹ G. MERCATI, "Note varie", str. 247. U antici gornji i srednji Dunav bio je nazivan *Danubius*, a donji Dunav, od Trajanovih vrata do Crnog mora, *Istrius*. Vidi o tome u *Călători străini despre țările române*, sv. I., București, 1968., str. 248., 401.

²⁰ Prvi je to zaključio Alexandru MARCU, "Riflessi di storia rumena in opere italiane dei secoli XIV e XV", *Ephemeris Dacoromana - Annuario della Scuola Romana di Roma*, I., 1923., str. 357.-8.

²¹ Prva spominjanja latinskoga podrijetla i jezika Rumunja datiraju iz 12.-14. stoljeća, međutim tek u drugoj polovici 15. stoljeća ta je teza potpuno prihvaćena od humanista. Vidi o tome u Castilia MANEA-GRGIN, "Prilog poznavanju hrvatsko-rumunjskih veza u prvoj polovici 16. stoljeća", *Historijski zbornik*, LI./1998., str. 34.

²² Vidi o tome C. MANEA-GRGIN, "Prilog poznavanju", str. 34.-6.

stanovnici *Flacii*, međutim zbog alteracija imena postali su *Valachi*.²³ Drugi su povjesničari smatrali da je zapravo Pio II. preuzeo od Modruškog tezu o *Flaccusu*, a da je biskup to saznao od Ugra, međutim najvjerojatnije ta tvrdnja ne stoji, jer nema osnovu u ugarskoj povijesnoj i geografskoj literaturi. Štoviše, nazive *Flaccia*, *Flacci* za Vlašku i njezine stanovnike koristili su razni zapadni autori i prije sredine 15. stoljeća.²⁴

Iako je podrijetlo legende o *Flaccusu* nejasno, Modruškom se mora priznati prvenstvo nekoliko teza koje će se kasnije naći kod autora koji su pisali o latinskom podrijetlu Rumunja. Biskup je među prvima pretpostavio mogućnost podrijetla Rumunja od, kako navodi, rimskih prognanika ili vojnika (*Vlacchi ... Romani quondam vel exules vel milites*), a ta teza će se proširiti u idućem stoljeću.²⁵ No još važnija je Nikolina opaska da su navodno istim imenom u njegovo vrijeme bili nazivani i Talijani (*Italos*) od svojih susjeda.²⁶ Navedeno predstavlja prvi pokušaj, iako neizravan, etimološkog objašnjenja naziva "Vlah",²⁷ koje će biti prihvaćeno u 19. stoljeću. No Modruški, kao i drugi kasniji humanisti, ne uviđa da je to objašnjenje u proturječju s teorijom o *Flaccusu*.²⁸ S druge, pak, strane, čini se da je Nikola prvi među vrlo rijetkim humanistima koji su zabilježili da su Rumunji u to vrijeme koristili staroslavenski kao jezik kulture (*Mysorum lingua, quae Illyrica est, omnes utantur*), u kneževskoj kancelariji i u crkvi. No autor, kao i drugi humanisti prije njega, upozorava na latinsku svijest Rumunja 15. stoljeća,²⁹ zbog jezika koji govore "od kolijevke" i nisu ga nikada napustili, te ga smatraju argumentom svog podrijetla (*Vlachi originis suae illud praecipuum prae se ferunt argumentum ... vernaculo tamen sermone hoc est latino haud prorsus obsoleto ab incunabulis loquuntur*). Modruški je, također, zabilježio da Rumunji pitaju strance s kojima pokušavaju započeti razgovor znaju li latinski (*an Romane loqui norint interrogant*).³⁰ Najvjerojatnije ovim zapažanjem biskup je indirektno otkrio čitatelju da su njegovi informatori o latinskoj svijesti Rumunja bili pripadnici njihovih visokih i obrazovanih društvenih slojeva. Ti podaci Nikole Modruškoga važni su (kao i oni drugih humanista 15.-16. stoljeća) u kontekstu rumunjske historiografije, u kojoj još uvijek traje spor oko pitanja postojanja tradicije o latinskom podrijetlu kod srednjovjekovnih Rumunja.³¹

²³ Izvor, odnosno odlomak "Kozmografije" u Claudio ISOPESCU, *Notizie intorno ai romeni nella letteratura geografica italiana del Cinquecento*, Bucarest, 1929., str. 5. Vidi o tome A. ARMBRUSTER, *Romanitatea românilor*, str. 48.-51.

²⁴ Vidi o tome A. ARMBRUSTER, *Romanitatea românilor*, str. 50., 55.

²⁵ G. MERCATI, "Note varie", str. 247. (izvor); A. ARMBRUSTER, *Romanitatea românilor*, str. 55.

²⁶ Vidi izvor u G. MERCATI, "Note varie", str. 247.

²⁷ A. ARMBRUSTER, *Romanitatea românilor*, str. 55.

²⁸ U svezi s drugim autorima vidi *Călători străini*, str. 210. Čini se da je etnonim "Vlah" njemačkog podrijetla, vidi, primjerice, T. J. WINNIFRITH, *The Vlachs: The History of a Balkan People*, London, 1987., str. 1.

²⁹ O drugim humanistima koji su pisali o tome prije Modruškog vidi, primjerice, Ș. PAPACOSTEA, "Conștiința romanității", str. 226.

³⁰ Izvor u G. MERCATI, "Note varie", str. 247. Vidi o tome R. SABBADINI, "Quando fu riconosciuta la latinità del romeno?", *Atene e Roma*, XVIII., 1915., br. 195.-96., str. 83.-5.; Ramiro ORTIZ, "Romanità del popolo e della lingua rumena", *Manualetto romeno*, Bucarest, 1936., str. 11.-12.; Ș. PAPACOSTEA, "Conștiința romanității", str. 228.-29.

³¹ Protivnici teze postojanja tradicije latinskog podrijetla kod Rumunja u srednjem vijeku smatraju da su tek moldavski kroničari iz 17. stoljeća bili prvi među Rumunjima koji su to podrijetlo eksplicitno naveli, preuzevši tu ideju od stranih humanista, osobito poljskih. Isti postavljaju i pitanje zašto bi se očuvala samo latinska, a ne i dačanska svijest. Vidi, primjerice, argumente za i protiv navedene teze u Ș. PAPACOSTEA, "Conștiința romanității", str. 222.-30.; Lucian BOIA, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, 1997., str. 85.-6.

Sudeći prema popularnosti koja je imala u to vrijeme legenda o *Flaccusu*, preuzeta od Piccolominija, čini se da su navedene originalne Nikoline teze u svezi s Rumunji-ma ostale većini humanista 16. stoljeća nepoznate. To je i razumljivo, zbog autoriteta pape Pija II. te stoga što je njegova "Kozmografija" tiskana po prvi put već 1489. i kasnije u više izdanja,³² što, kako je spomenuto, nije bio slučaj s *De bellis Gothorum*. Ipak, može se pretpostaviti da su i biskupove teze bile donekle korištene u 16. stoljeću, izravno ili neizravno, jer malobrojni autori koji se nisu složili s tezom o *Flaccusu* išli su tragom navedenog Nikolinog etimološkog objašnjenja naziva "Vlah",³³ što nije do sada dovoljno naglašeno u historiografiji. No, kao i papa Pio II. u djelu "Komentari" (završeno 1463., objavljeno 1583.), Modruški se u *De bellis Gothorum* nije bavio samo podrijetlom i jezikom Rumunja, što predstavlja povijesni aspekt autorove priče o njima, nego je ponajviše pozornost pridao jednom njemu suvremenom Rumunju, vlaškom knezu Vladu III. Drakuli i njegovoj drugoj vladavini 1456.-62.³⁴

Fizički opis Vlada Țepeșa-Drakule

Iz djela *De bellis Gothorum* proizlazi da je Nikola Modruški, dok je kao apostolski legat pape Pija II. boravio 1463.-64. na Korvinovu dvoru u Budimu (ili u Višegradu), imao priliku osobno sresti Vlada III. Drakulu. Țepeș je u to vrijeme bio zatočenik kralja Matijaša Korvina (*Draculum ... captivum vidimus*).³⁵ Posljedično, Modruški je sastavio Vladov fizički opis, jedini koji se do danas očuvao. Iako je citiran ili spomenut u mnogim povijesnim djelima o Vladu Țepeșu, navedeni opis nije do danas komentiran. Țepeș se općenito činio Modruškom ne previsok (prema tadašnjim standardima, dakako), međutim krakat i snažan (*non quidem procero admodum corpore sed membro sano ac valido*).³⁶ U nastavku je autor, moglo bi se reći, "modelirao" riječima Vladovu bistu, poput vještog umjetnika. Prema Modruškom, bivši vlaški knez imao je tanko i malo crvenkasto lice, s velikim i orlovskim nosom, a nosnice su mu bile jake, kao i sljepoočnice (*inflatis naribus, ... tumentia tempora*), koje su mu na taj način vizualno povećavale opseg glave. Nosio je samo brkove, ne i bradu, dok mu je bikovski čvrst vrat povezivao visoki potiljak sa širokim ramenima (*Taurinum collum erectam cervicem latis connectebat humeris*), na koja je padala crna i kovrčava kosa. Iz Nikolinog opisa stječe se dojam da su neke Vladove fizičke karakteristike dijelom karikirane. Naglasak je stavljen na njegove oči, zelene i okružene vrlo dugačkim trepavicama te široko otvorene, koje su se, međutim, zbog crnih i gustih obrva, činile prijeteće (*glaucos patentesque oculos extantia opido cillia vallabant et ni-*

³² *Historia rerum ubique gestarum locorumque descriptio*, objavljena prvi put u Memmingenu, pod naslovom *In Europam*, vidi A. ARMBRUSTER, *Romanitatea românilor*, str. 48.

³³ O tim malobrojnim humanistima iz 16. stoljeća vidi C. ISOPESCU, *Notizie intorno*, str. 18., 73., 89.; *Călători străini*, str. 210., 403.-04.

³⁴ O pisanju pape Pija II. o latinskom podrijetlu Rumunja, legendi o *Flaccusu* te Vladu Drakuli u njegovom autobiografskom djelu "Komentari" (*Commentarium rerum memorabilium quae temporibus suis contingerunt ecc.*), objavljenom u Rimu u dvanaest knjiga, vidi *Călători străini*, str. 470.

³⁵ Vidi izvor u G. MERCATI, "Note varie", str. 247.

³⁶ Ș. PAPACOSTEA, "Cu privire la geneza", str. 135., te R. R. FLORESCU i R. T. MCNALLY, *Dracula: Prince of Many Faces*, str. 85., pogrešno su preveli riječ *membrosus* - "krakat", prvi kao "jak" (*vânjos*), a drugi kao "zdepast" (*stocky*).

Najpoznatiji portret Vlada III. Drakule (moguće kopija), koji se čuva u kaštelu Ambras (pokraj Innsbrucka) u Austriji. Portret je naslikao anonimni majstor, možda njemački umjetnik koji je boravio na dvoru kralja Matijaša Korvina tijekom Vladova zatočeništva u Budimu i Višegradu, 1462.-74.?

grantia multo villo supercilia minaces ostentabant). Uz to ide i kvalifikacija izgleda Vlada Drakule kao okrutnog i strašnog (*truci vultu atque horrendo*).³⁷ Stoga se može pretpostaviti da je autor imao točno određene namjere kada je sastavio baš takav fizički opis Țepeša, što će se kasnije i potvrditi.

Da je u tadašnjoj Europi postojao interes za fizički izgled Vlada Drakule posvjedočili su ne samo Nikola Modruški, nego i neki drugi pisci te slikari. Za papu Pija II. on je bio "velik i lijep čovjek, koji izgleda stvoren za vladavinu", kako ga je kvalificirao u svojim "Komentarima", što je očito povoljnije od navedenog mišljenja njegova legata Modruškog.³⁸ S druge, pak, strane, iako se vjerojatno iz Vlaške toga vremena nije sačuvao nijedan Vladov portret,³⁹ poznata su dva njegova suvremena strana portreta te jedna alegorijska slika na kojoj je Țepeš dio skupine ljudi koji promatraju mučeništvo Svetoga Andrije. Usporedbom između književnog portreta Țepeša u tekstu Modruškog i navedenih Drakulinih slika dolazi se do zaključka da postoji dosta sličnosti, osim navedenih ponešto karikiranih detalja, s njegovim portretom (moguće kopija) koji se čuva u kaštelu Ambras (pokraj Innsbrucka) u Tirolu.⁴⁰ Navedeni portret naslikao je anonimni majstor, možda njemački umjetnik koji je boravio na Matijaševu dvoru tijekom Vladova zatočeništva, jer je Drakula obućen kao ugarski ple-

³⁷ Za cijeli pasus vidi izvor u G. MERCATI, "Note varie", str. 247.-48. R. R. FLORESCU i R. T. MCNALLY, *Dracula: Prince of Many Faces*, str. 85., pogrešno su, također, preveli i izraz *truci vultu*, ne kao "okrutan", nego kao "hladan izgled" (*cold appearance*).

³⁸ Vidi izvor u Nicolae IORGA, *Studii și documente cu privire la istoria României*, sv. III., București, 1901., str. LXXIV. Papa je, osim Modruškog, imao i druge izvore u svezi s rumunjskim zemljama, poput dominikanaca i franjevaca, čija je misionarska djelatnost zahvaćala široka područja Europe i Azije. Vidi, primjerice, Nicolae POPESCU-SPINENI, "Geograful Sylvius Aeneas și Țările Românești", *Revista geografică română* (Cluj), I., 1938., str. 4.

³⁹ Najraniji poznati Drakulin portret je iz 16. stoljeća, a nalazi se na fresci unutar crkve manastira Argeș. Vidi o tome št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 260.

⁴⁰ Ș. PAPACOSTEA, "Cu privire la geneza", str. 133. misli čak da je riječ o "gotovo savršenoj sličnosti" između fizičkog opisa Modruškog i portreta iz Ambrasa, što nije posve točno.

mić toga razdoblja.⁴¹ No i u njemačkim brošurama o Vladu Drakuli iz 15. stoljeća, o kojima će kasnije biti riječ, postoje četiri gravire postavljene ispred teksta, a jedna od tih gravira slična je njegovom portretu iz Ambrasa. Fizički opisi i relativno bogata ikonografija izvan Vlaške ne postoje ni za jednog vlašskog kneza prije Țepeșa, što je posljedica njegove čuvenosti u tadašnjoj Europi.⁴² Navedena čuvenost bila je, posebice na početku, rezultat njegovih glasovitih bitaka s Osmanlijama dok je bio vladar Vlaške. O tim bitkama pisao je i Nikola Modruški.

Vlad III. Drakula-Țepeș i njegove bitke s Osmanlijama

Budući da je Țepeș gotovo nepoznat u hrvatskoj historiografiji, a u hrvatskom tisku bio je nekoliko puta predstavljen s puno nepreciznosti i nedorečenosti,⁴³ u ovom poglavlju pokušat će se pružiti širi uvid u njegovu biografiju, čime će se moći bolje razumjeti i odjeci njegova djelovanja koje je zabilježio biskup Modruški. Važno je u ovom kontekstu spomenuti da, kao posljedica nedostatnih i često proturječnih izvora, u historiografiji, posebice rumunjskoj, postoje brojne i međusobno različite interpretacije događaja vezanih za njegov život. Vlad III. Drakula bio je na vlaškom prijestolju tri puta, 1448., 1456.-62. i 1476., ukupno oko sedam godina.⁴⁴ Ako su za razdoblja kada je Vlad bio na vlasti povijesni izvori dosta oskudni, o prijašnjem razdoblju ili o periodima između njegovih vladavina zna se još manje. No poznato je da je njegov otac, Vlad II. Drakul (*Vlad Dracul*), jedan od izvanbračnih sinova glas-

⁴¹ Portret iz Ambrasa prvi je poznati portret jednog rumunjskog vladara slikan u realističnom renesansnom stilu, vidi o njemu Ioan BOGDAN, *Vlad Țepeș și narațiunile germane și rusești asupra lui. Studiu critic, cu cinci portrete*, București, 1896., str. XV.-XVII., 85.-105., prilog 1. i 3.; Ș. PAPACOSTEA, "Cu privire la geneza", str. 133.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 95.-6. I druga dva navedena ulja na platnu čuvaju se u Austriji, odnosno u Beču, drugi Vladov portret (prema mišljenju dijela istraživača, reprodukcija ili preliminarna skica onog iz Ambrasa) u Kunsthistorisches Museum, a slika s mučeništvom Svetog Andrije u palači Belvedere. Vidi o tome Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 259.; Alexandru DUȚU, "Portraits of Vlad Țepeș: Literature, Pictures, and Images of the Ideal Man", *Dracula: Essays on the Life and Times of Vlad Țepeș* (ur. Kurt W. TREPTOW), Iași, 1991., str. 239.

⁴² Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 259-60.

⁴³ Najnoviji primjer jest članak Slobodana PROSPEROVA NOVAKA pod naslovom "Otkriće Drakule. Hrvatski biskup prvi u književnost uveo Drakulu", *Jutarnji list*, br. 2471., god. VIII., 9.4.2005., str. 66.-7., u kojem se čak tvrdi da je autor otkrio u Tajnom vatikanskom arhivu odlomak iz *De bellis Gothorum* u svezi s Vladom III Drakulom (sic!). No Prosperov Novak, iako piše o povijesnoj osobi, ne naziva ga uopće vlaškim knezom, nego vampirom, odnosno "najpopularnijim masovnim ubojicom", "transilvanskim grofom" i slično, koji je "na transilvansko prijestolje došao u vrijeme kada je ojačala antiturska koalicija u Panoniji". Gotovo su sve "povijesne i bibliotečne informacije", koje je autor naveo u članku, netočne, tako da su neupotrebljive za poznavanje povijesne osobe Vlada III. Drakule-Țepeșa.

⁴⁴ Prvu monografiju o Vladu III. objavio je 1896. I. BOGDAN. Od tada je najviše radova rumunjske historiografije u vezi s vlaškim knezom objavljeno sedamdesetih godina 20. stoljeća. Razlog je djelomice ležao u pokušaju suzbijanja povezanosti koju su forsirali Radu R. FLORESCU i Raymond T. MCNALLY, *In Search of Dracula*, New York, 1972. (dopunjeno izdanje 1994.), između povijesne osobe i istoimenog vampira. S druge strane, komunistički diktator Nicolae Ceaușescu, koji je tih istih godina počeo provoditi jasnu nacionalističku politiku, uzdigao je Țepeșa na počasno mjesto među "velikim herojima naroda" (rumunjskog). U to su vrijeme objavljene i monografije Nicolae STOICESCU, *Vlad Țepeș*, București, 1976., i Șt. ANDREESCU, iste godine. R. R. FLORESCU i R. T. MCNALLY objavili su i *Dracula: A Biography*, te *Dracula: Prince of Many Faces*. Postrevolucionarno razdoblje (nakon 1989.) proizvelo je relativno mnogo rumunjske i strane literature o svim aspektima karijere Vlada III. Drakule.

vitog vlaškog kneza Mirče Starog (*Mircea cel Batrân*, 1386.-1418.),⁴⁵ vladao Vlaškom dva puta, 1436.-42. i 1443.-47.

Čini se da se budući Vlad III. Drakula-Țepeș rodio kao drugi sin Vlada II. Drakula, u transilvanskom gradu Sighișoari (Schäßburg, Segesvár), krajem 1420.-ih ili početkom 1430.-ih,⁴⁶ dakle bio je gotovo vršnjak Nikole Modruškog. U tom je gradu njegov otac imao svoj stožer nekoliko godina, dok je bio u ugarskoj vojnoj službi.⁴⁷ Relativno se malo zna o Vladovu djetinstvu i obrazovanju u Transilvaniji i Vlaškoj, osim da je bio, što je bilo uobičajeno za sinove plemića u tadašnjoj Europi, pripreman postati vitez. Godine 1442. ili 1444. započelo je zatočeništvo Vlada i njegova mlađeg brata Radua kod Osmanlija, jer je sultan želio osigurati lojalnost njihova oca Vlada II. kao svoga vazala.⁴⁸ Iako je Vlad II. bio saveznik Janka Hunjadija u protuosmanskim pohodima 1443.-45., koji su završili porazno,⁴⁹ potonji je u međuvremenu, zbog nedovoljno razjašnjenih razloga, dao potporu protivničkoj frakciji u Vlaškoj. Kao posljedica toga Vlad II. i njegov najstariji sin Mirča ubijeni su krajem 1447.⁵⁰

Nakon toga je, 1448. godine, mladi Vlad III. Drakula bio pušten iz zatočeništva i s pomoću Osmanlija došao je po prvi put na vlaško prijestolje, gdje se kratko zadržao (listopad-prosinac), samo dok je dotadašnji vladar, Vladislav II., sudjelovao uz Hunjadija u drugoj bitci protiv Osmanlija na Kosovu polju.⁵¹ Nakon toga, za razdoblje do 1456. malo je poznato o životu Vlada III. Čini se da je neko vrijeme bio

⁴⁵ U srednjem vijeku u Vlaškoj je postojao nasljedno-izborni sustav (kao, primjerice, i u Norveškoj), odnosno prijestolje je bilo nasljedno, ali ne prema zakonu primogeniture. Vijeće vlaških velikaša imalo je pravo izabrati vladara među svim legitimnim i izvanbračnim sinovima vladajuće (-ćih) obitelji. Stoga je borba za političku premoć često dobivala krvav i surov oblik, a od 1418. do 1448. izmijenilo se osam vladara u Vlaškoj. Vidi, primjerice, Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 13.

⁴⁶ O godini njegova rođenja postoje različita mišljenja povjesničara, vidi, primjerice, Constantin C. GIURESCU, "The Historical Dracula", *Dracula: Essays* (ur. K. W. Treptow), str. 14.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 91. No po prvi je put budući Vlad III. spomenut u izvorima u siječnju 1437. Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 40. Neki povjesničari tvrde da je njegova majka bila kći moldavskoga vladara Aleksandra Dobrog (*Alexandru cel Bun*, 1400.-32.), na primjer C. C. GIURESCU, *Istoria Românilor*, București, 1943. (4. izdanje), sv. II., str. 11.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 92., 102. Drugi su autori protiv teze, vidi Matei CAZACU, "The Reign of Dracula", *Dracula: Essays* (ur. K. W. Treptow), str. 55.

⁴⁷ I pomoć za stjecanje vlaškoga prijestolja pružena mu je iz Ugarske. Vidi, primjerice, R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 91.

⁴⁸ Prvo u tvrđavi Egrigöz (zapadna Anadolija), a nakon toga na dvoru sultana Murata II. u Edirneu. U historiografiji različita su mišljenja o razdoblju Vladova osmanskog zatočeništva, vidi, primjerice, u Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 34.-6., 39., 41.; M. CAZACU, "The Reign of Dracula", str. 53.-6.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, 79-87., 93-4.; K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 47., 50.-53.

⁴⁹ O sudjelovanju vlaške vojske u tim pohodima, pod vodstvom najstarijeg sina Vlada II. Mirče, vidi, primjerice, R. R. FLORESCU, "Vlad II Dracul and Vlad III Dracula's Military Campaigns in Bulgaria, 1443-1462", *Dracula: Essays* (ur. K. W. Treptow), str. 103.-15.; M. CAZACU, "The Reign of Dracula", str. 53.

⁵⁰ Možda je tome pridonijela i činjenica što je nakon poraza kod Varne 1444. Vlad II. čak kraće vrijeme zatočio Janka Hunjadija, smatrajući ga krivim za neuspjeh kršćanske vojske. Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 23., 36.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 87., 93-4.; K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 48. Povjesničar C. C. GIURESCU, "The Historical Dracula", str. 15., tvrdi da je Janko Hunjadi osobno ubio Vlada II.

⁵¹ Vidi, primjerice, Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 31.-4., 39., 40.-1.

kod Osmanlija i nakon toga na moldavskom dvoru, zatim u Transilvaniji te opet u Moldaviji. Izgledno je, također, da je negdje između početka srpnja i kraja kolovoza 1456. Vlad III. započeo drugu vladavinu, uz izravnu pomoć Janka Hunjadija ili, pak, njegovih ljudi nakon što je Hunjadi umro od zaraze u kolovozu te godine, poslije velikog uspjeha protiv Osmanlija u obrani Beograda. Vladislav II., koji se, izgleda, zamjerio Hunjadiju zbog proosmanske politike, bio je ubijen, možda upravo od Vlada Țepeșa.⁵²

Druga vladavina Vlada III. Drakule bila je njegova najduža (1456.-62.) i najvažnija, koju je započeo iskazavši vokaciju za autoritarnost: "... kada je čovjek ili vladar snažan i jak, onda može napraviti mir kako hoće; ali kada je bez moći, neki jači će doći protiv njega i napraviti će s njim ono što će htjeti".⁵³ Autoritarnost će postati zaštitni znak njegove vladavine, a primjenjivao ju je kako u unutarnjoj, tako i u vanjskoj politici. Unutar zemlje je vodio sustavnu, ali, čini se, postupnu centralizaciju, pokušao je ojačati poštivanje zakona i reda, a, s druge strane, podržavao je domaća trgovačka središta i trgovce, kako bi osigurao materijalnu osnovicu svoje politike.⁵⁴ No čini se da je bio nemilosrdan s onima koji mu se nisu pokoravali. Glede vanjske politike, Vlad III. morao je već početkom svoje druge vladavine položiti zakletvu vjernosti i ugarskom kralju, i sultanu. On je, kao i njegov otac te bilo koji drugi vladar Vlaške u 15. stoljeću, morao balansirati između moćnih susjeda, zbog dvostrukog, osmansko-ugarskog suvereniteta.⁵⁵ Osmansko Carstvo, od kojeg je Vlašku dijelio tek Dunav (granica kršćanstva), dobilo je status supersile nakon osvajanja Carigrada 1453., a Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo, kojem je pripadalo autonomno vojvodstvo Transilvanija (sjeverno od Karpata), dostiglo je vrhunac moći u 15. stoljeću. No Vlad je već 1457. vojno pomogao budućem knezu Stjepanu Velikom doći na moldavsko prijestolje, protiv dotadašnjeg kneza naklonjenog Osmanlijama. Iste su godine počeli Drakulini pohodi u Transilvaniju protiv saskih gradova Sibiu i Brašov, koji su, zbog trgovinskih sporova ili ponekad na zahtjev središnjih ugarskih vlasti, podupirali ra-

⁵² Prije toga, početkom 1452., Hunjadi nije želio pomoći Drakuli preuzeti vlaško prijestolje. O Vladu III. 1448.-56. te o različitim interpretacijama, zbog nejasnih izvora, razdoblja njegova drugog dolaska na vlast, vidi I. BOGDAN, *Vlad Țepeș*, str. 11., 57.; M. CAZACU, "The Reign of Dracula", str. 58., 61.; C. C. GIURESCU, "The Historical Dracula", str. 16.; V. CIOBANU, "The Equilibrium Policy", str. 40.; Șt. ANDRESCU, *Vlad Țepeș*, str. 40.-3., 50.-66.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 94.-5.; K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 61.-2.

⁵³ Pismo transilvanskim trgovcima iz Brašova, rujan 1456., vidi izvor u Nicolae IORGA, *Scrisori de boieri, scrisori de domni*, Vălenii-de-Munte, 1925. (2. izdanje), str. 164.-65.

⁵⁴ Vidi, primjerice, K. W. TREPTOW, "Social and Economic Crisis in Southeastern Europe in the Time of Vlad Țepeș", *Dracula: Essays* (ur. K. W. TREPTOW), str. 73.-4.; ISTI, *Vlad III Dracula*, str. 80.-2.; Șt. ANDRESCU, *Vlad Țepeș*, str. 86.-98.

⁵⁵ Nicolae IORGA, *Istoria românilor*, sv. IV. - *Cavalerii*, București, 1937., str. 106.-07.; Veniamin CIOBANU, "The Equilibrium Policy of the Romanian Principalities in East-Central Europe, 1444-1485", *Dracula: Essays* (ur. K. W. TREPTOW), str. 29.-52. Proces postupnog podređivanja Osmanskom Carstvu započeo je u Vlaškoj početkom 15. stoljeća. Vlaški kneževi morali su plaćati danak (*kharâj*) i, među ostalim, imali su vojne obveze prema sultanu, u zamjenu za mir, zaštitu i priznavanje autohtonih institucija. Vidi, primjerice, Viorel PANAITTE, "The Status of the «Kharâj-Güzarlar». A Case Study: Wallachians, Moldavians and Transylvanians in the 15th to the 17th Centuries", *The Great Ottoman-Turkish Civilization*, 1. - *Politics* (ur. Kemal ÇIÇEK), Ankara, 2000., str. 227.-38.

zne pretendente na vlaško prijestolje i njihove pristaše među boljarima.⁵⁶ Kasnije je Vlad na isti način kaznio i stanovnike svojih transilvanskih feuda, odnosno regija Amlaša (*Amlaş*) i Fagaraša (*Făgăraş*), također na strani pretendenata na vlaško prijestolje. No, kao i u slučaju saskih gradova i sela, Vlad III. nije bio prvi vlaški vladar koji je organizirao takve pohode.⁵⁷ Osim toga, čini se da su ipak sukob s Vladom Drakulom i okrutnosti protiv vlaških trgovaca prvi započeli Sasi.⁵⁸

Navedene događaje ne treba promatrati izolirano od političkog konteksta u Transilvaniji i Ugarskoj, nakon smrti Janka Hunjadija u kolovozu 1456. godine. Vlad III. tada je aktivno podupirao Jankovog šogora, Mihaela Szilágyja, na čelu grupacije koja je podržavala dolazak Matijaša Korvina na ugarsko-hrvatsko prijestolje. Njihovi protivnici bili su tadašnji kralj Ladislav V. Posmrče i njegovi saveznici, odnosno dio ugarskih plemića te Sibiu i Brašov. Ladislav V. umro je 1457., pa je 1458. postao kralj Hunjadijev sin, Matijaš Korvin. No uskoro je započeo sukob između kralja Matijaša i njegova ujaka Szilágyja, završen krajem 1458. uhićenjem potonjega. Transilvanski Sasi iz Brašova i Sibiu u takvoj su se situaciji izjasnili za približavanje novom kralju. Matijaš Korvin poslao je Vladu III. u rujnu 1458. poklisare, međutim njihova je misija bila neuspješna te je zbog toga kralj počeo podržavati druge pretendente na vlaško prijestolje. Može se ustvrditi da se Vlad Țepeş, svojim djelima u razdoblju 1458.-60., praktično potpuno odvojio od Ugarske i Korvina. No ipak je, krajem 1460., potpisao mir s transilvanskim Sasima i Sikulima, a istodobno je, ili krajem iduće godine, sklopio savez s Matijašom Korvinom.⁵⁹ Otada nadalje svi njegovi naponi koncentrirali su se na pripreme za sukob s Osmanlijama, jer od 1459. nije više plaćao danak sultanu, opravdavajući se sukobom s Transilvanijom i nesigurnošću vlastita položaja u Vlaškoj zbog pretendenata na vlaško prijestolje i njihovih boljara.⁶⁰

Sultan Mehmed II. Osvajač (1451.-81.) u međuvremenu je doznao za savez Vlada III. s Matijašom Korvinom i dao je naredbu uhvatiti Vlada prijevarom, međutim Țepeş je zarobio i dao nabiti na kolac vojnike osmanskoga korpusa koji je poslan po njega.⁶¹ Iste zime 1461.-62., dok je sultan bio na vojnom pohodu u Maloj Aziji, vlaški knez preuzeo je inicijativu, prešao je zaleđeni Dunav i osvojio dvanaestak tvrđava

⁵⁶ Vidi, na primjer, o tim trgovinskim sporovima Radu MANOLESCU, *Comerțul Tării Românești și Moldovei cu Braşovul (secolele XIV-XVI)*, Bucureşti, 1965., str. 61.; K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 110., a o tri pretendenta na vlaško prijestolje 1457.-60. št. ANDREESCU, *Vlad Țepeş*, 86.-7. O izvoru u svezi s preporukom Ladislava V., krajem 1456., Sasima iz Brašova da podupru jednog od pretendenta protiv Vlada III. vidi u I. BOGDAN, *Vlad Țepeş*, str. 9.-10.; C. C. GIURESCU, "The Historical Dracula", str. 16.

⁵⁷ O tome vidi, primjerice, C. C. GIURESCU, *Istoria Românilor*, sv. II., str. 14.; N. STOICESCU, "Vlad Țepeş' Relations with Transylvania and Hungary", *Dracula: Essays* (ur. K. W. TREPTOW), str. 81.-101.

⁵⁸ Čak je i kralj Matijaš Korvin 1458. mislio da su sukob započeli Sasi, vidi N. STOICESCU, "Vlad Țepeş' Relations", str. 87., 96. Usporedi s C. C. GIURESCU, "The Historical Dracula", str. 16.

⁵⁹ Št. ANDREESCU, *Vlad Țepeş*, str. 70.-3., 83.-6., 106.; K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 161.

⁶⁰ Vidi, primjerice, I. BOGDAN, *Vlad Țepeş*, 14.-16., 93.-5.; N. STOICESCU, "Vlad Țepeş' Relations", str. 95.; št. ANDREESCU, *Vlad Țepeş*, str. 81., 104.-05. Jedini K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 118.-19., smatra izglednijim da je Vlad prestao plaćati danak Osmanlijama tek 1461., međutim njegovi argumenti nisu uvjerljivi.

⁶¹ O toj epizodi kod tvrđave Giurgiu na Dunavu vidi Laonic Chalcocondil, *Expuneri istorice*, prev. Vasile Grecu, Bucureşti, 1956., str. 283.-84.

na obje strane rijeke.⁶² Vijesti o porazima prestrašile su stanovništvo Istanbula, a dio njih se u strahu preselio u Anadoliju.⁶³ Vladova zimska ofenziva imala je za cilj uništiti osmansku moć na jugu Dunava, tako da osmanska invazija Vlaške bude otežana, a istodobno je imala i križarski karakter, kao što je knez svjedočio kralju Matijašu u pismu iz veljače 1462.⁶⁴ Stoga se može smatrati da je pohod Vlada Drakule 1461.-62. bio u duhu projekta protuosmanskog križarskog rata Pija II., koji je papa prezentirao 1459. predstavnicima kršćanskih sila u Mantovi. Noseći stupovi papinog projekta trebali su biti Ugarska na Dunavu, Venecija na moru i Skenderbeg na jugozapadu Balkana. Posljedično, Vlad Tepeš uporno je molio Korvina za pomoć, koja mu je obećana negdje u ožujku 1462., iako je vlaški knez bio dosta skeptičan u svezi s tim.⁶⁵

U međuvremenu, Mehmed II. vratio se s pohoda na Trapezunt, a početkom lipnja 1462. započeo je ekspediciju u Vlaškoj. Kronologiju te sultanove kampanje teško je precizno utvrditi, kao i njezinu geografiju, međutim čini se da je trajala do početka srpnja.⁶⁶ No događaji vezani za Vlada Drakulu zimi 1461.-62. i tijekom idućega ljeta pobudili su velik interes diljem Europe, pogotovo u Rimu i Veneciji. Mnogobrojni autori pisali su o tome, od bizantskih i osmanskih kroničara do engleskih trgovaca.⁶⁷ Među njima bio je i apostolski legat Nikola Modruški, koji se osvrnuo u svom djelu samo na događaje tijekom sultanova pohoda na Vlašku. Biskup je, navodno, u svezi s tim događajima pokušao doći do informacija iz prve ruke. U tu svrhu istraživao je događaje među onima koji su u tome sudjelovali (*Exploratum habeo ab his qui huic prelio interfuere*), pretpostavlja se kod Vladovih suboraca koji su i sami u Budimu ili Višegradu bili zatočnici 1463.-64.⁶⁸ Ipak, zbog prirode izvora, ne može se odrediti, primjerice, koliko su vjerodostojne brojke koje daje Modruški u svezi s veličinom dvije suprotstavljene vojske, odnosno za sultanovu 150 000, a za Vladovu 24 000 ljudi,⁶⁹ iako su te brojke niže u odnosu na druge izvore i možda stoga točnije.⁷⁰ Poznato je da osmansku vojnu silu toga doba nije moguće precizno prosuđivati, međutim i u drugim izvorima bilo je zabilježeno da je sultan ušao u Vlašku s velikom vojskom, navodno drugom po veličini nakon one na Bizant, te je istodobno držao mnogo trirema i korablja po Dunavu.⁷¹ Teško je, također, procijeniti vojnu silu Vlaške u to vrije-

⁶² Navodne teške gubitke neprijatelja u tom pohodu predstavio je sam Vlad Matijašu Korvinu, u pismu početkom 1462.: više od 24.000 mrtvih Turaka i Bugara. Da bi još više dojmio kralja, Vlad mu je poslao u Budim dvije vreće s odsječnim glavama, nosevima i ušima. Vidi, primjerice, izvor u I. BOGDAN, *Vlad Tepeš*, 78.-82. Vidi i C. C. GIURESCU, *Istoria Românilor*, sv. II., str. 44., 46.-7.; Št. ANDREESCU, *Vlad Tepeš*, str. 113.-17.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 88., 101.

⁶³ N. IORGA, *Istoria românilor*, sv. IV. - *Cavalerii*, București, 1937., str. 130.-31.; Št. ANDREESCU, *Vlad Tepeš*, str. 120.-22.

⁶⁴ R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 88. Nakon pohoda zimi i u proljeće 1461.-62. Drakulu su suvremenici smatrali jednim od majstora taktike i strategije. *Isto*, str. 100.-1.

⁶⁵ Vidi, primjerice, Št. ANDREESCU, *Vlad Tepeš*, str. 108.-09., 119.-20.

⁶⁶ Eric D. TAPPE, "Vlad Tepeš and the Campaign of Mehmed II", *Dracula: Essays* (ur. K. W. TREPLOW), str. 121.-22.; Št. ANDREESCU, *Vlad Tepeš*, str. 129.

⁶⁷ R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 100.-01.

⁶⁸ G. MERCATI, "Note varie", str. 249. Vidi u svezi s time Št. ANDREESCU, *Vlad Tepeš*, str. 255.

⁶⁹ Vidi izvor u G. MERCATI, "Note varie", str. 248.

⁷⁰ Vidi primjer približne procjene Mehmedove i bosanske vojske 1463., odnosno 150 000 prema 40 000 ljudi, u Mladen ANČIĆ, "Renesansna diplomacija i rat. Primjer pada Bosne 1463.", *Hrvatska srednjovjekovna diplomacija* (simpozij), Zagreb, 1999., str. 153.

⁷¹ O sultanovoj kampanji u Vlaškoj 1462. vidi ponajviše L. Chalcocondil, *Expuneri istorice*, str. 284.-91. te Dukas, *Istoria turco-bizantină (1341-1462)*, ur. V. Grecu, București, 1958., str. 430.-32.

me, međutim ona je očekivano bila mnogo manja.⁷² Zbog inferiornosti svoje vojske u ljudstvu (a najvjerojatnije i u opremljenosti, uvježbanosti i iskustvu), Țepeș je, budući da je pomoć tražena od Matijaša Korvina kasnila, izbjegavao otvoreni sukob sa sultanovom vojskom. To je zabilježio i Modruški, odnosno da je sultan dulje slijedio Vlada III. po cijeloj Vlaškoj (*totam per Vlacchiam diu illum est persequutus*).⁷³ Posljedično, kako zu zabilježili drugi izvori, Țepeș je primijenio ono što bi se danas zvalo gerilskom taktikom, a istodobno su se stanovništvo i stoka povlačili prema planinama i drugim zaštićenim područjima te su paljena polja i trovani bunari.⁷⁴

Slijedio je pokušaj nemogućeg, odnosno Vladov noćni napad na osmansku vojsku u lipnju 1462. (nije točno poznato mjesto napada), koji je zabilježila velika većina izvora o ovom osmanskom pohodu. Taj napad za Modruškog je djelo dostojno spomena, na koje se Vlad odvažio (*memorandum facinus ausus est*) shvativši da će u svom skrovištu u neimenovanoj planini, gdje ga je opkolio sultan, ili umrijeti od gladi, ili pasti u ruke Mehmeda II. Prema biskupu, hrabrost i talent za poticanje entuzijazma među svojim ljudima odlikovali su Vlada. Vlaški knez je navodno lako uvjerio svoje borce da napadnu sultanov tabor, pričajući im ne samo o mogućnosti pozitivnog ishoda tog pothvata za njih, nego i o časti i slavi što ih donosi smrt u bitci (*fortiter pugnando cum laude et gloria occumberent*).⁷⁵ Na sličan način navedena je epizoda zabilježena u slavenskoj priči o Drakuli s kraja 15. stoljeća, u kojoj se navodi da se on, kada je krenuo protiv Osmanlija, obratio vojsci rekavši: "Tko god se boji smrti, taj neće ići sa mnom, već će ostati ovdje!"⁷⁶ No Modruški je uveo u priču o noćnom napadu i jedan novi element,⁷⁷ odnosno da je Vlad III. odlučio napasti sultanov tabor s dvije strane, međutim drugi zapovjednik nije pokazao toliko hrabrosti koliko i on (*Quod si vel alteri ex ducibus ... tantundem animi fuisset*) i nije izvršio zadatak. To je bio razlog zašto Vlad, mislio je Modruški, nije izvojevao sjajnu pobjedu kakvu je mogao (*maximam procul dubio clarissimamque victoriam Vlacchus reportasset*).

Prema Modruškom, Țepeș je sa svojim konjanicima napravio veliko krvoproliće (*Draculus incredibili strage edita*) u sultanovu taboru,⁷⁸ a događaj spominju i dru-

⁷² Proturječni izvori su, dakako, uzrok različitih mišljenja u historiografiji u svezi s veličinom vojski koje su Mehmed II. i Vlad III. angažirali u ratu 1462. Uglavnom se smatra da je broj osmanskih vojnika koji navode Dukas te drugi bizantski i osmanski kroničari, isti kao kod Modruškog, a pogotovo Tursun Beg (300 000 ljudi) i Halkokondil (250 000 ljudi), pretjeran, a prihvatljivija bi brojka bila 100 000-120 000 ljudi. Vidi št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 124.-25. Glede Vladove vojske, navodi se oko 30 000 ljudi. Vidi I. BOGDAN, *Vlad Țepeș*, str. 28.; št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 128., 139.-40., međutim C. C. GIURESCU, "The Historial Dracula", str. 18, smatra da je Țepeș imao na raspolaganju tek oko 20 000 ljudi. R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, 100-1., daje druge brojke: 40 000 vlaških vojnika protiv osmanske snage od 100 000-200 000 ljudi, a K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 130.-32., 60 000 za Mehmedovu i oko 22 000 za Vladovu vojsku.

⁷³ Vidi izvor u G. MERCATI, "Note varie", str. 248.

⁷⁴ Vidi, primjerice, C. C. GIURESCU, "The Historial Dracula", str. 18.; št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 126.-27., 130., 139.-40.

⁷⁵ G. MERCATI, "Note varie", str. 248.-49.

⁷⁶ Pandele OLTEANU, *Limba povestirilor slave despre Vlad Țepeș*, București, 1960., str. 356. Vidi i št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 276.

⁷⁷ Prema št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 257.

⁷⁸ Sa 7 000-10 000 konjanika, prema L. Chalcocondil, *Expuneri istorice*, str. 287.

gi izvori.⁷⁹ Prema autoru, Vlad nije u tom napadu izgubio mnogo vlastitih ljudi, međutim mnogi su bili ranjeni (*non multis adeo ut in tanto discrimine suorum amissis, compluribus tamen sauciatis*). Stoga je prije zore napustio neprijateljski tabor i vratio se u planine, a nitko se nije usudio slijediti ga. Modruški tvrdi da je sultan, u očaju, napustio iste noći u tajnosti tabor i pobjegao na sramotan način (*turpissime fugae commisisse*). Iako su ga prijatelji doveli natrag gotovo protiv njegove volje, Mehmed II. je, saznajući za osmanske gubitke i da Korvin dolazi u pomoć Vladu, odlučio odustati od pohoda i s vojskom je prešao Dunav. Na ovom mjestu Nikolin opis završava,⁸⁰ međutim, prema drugim izvorima, dodatni razlozi sultanovog povlačenja iz Vlaške bili su strašan prizor šume kolaca u neimenovanom gradu, na koje su bili nabijeni zarobljeni osmanski vojnici,⁸¹ zatim umor od rata, manjak hrane te kuga.⁸² Štoviše, postoje izvorni podaci i da je cilj noćnog napada bio upravo sultan, međutim vlaški vojnici pogriješili su i nisu upali u dio tabora gdje se on nalazio. Ta je greška Osmanlijama dala vremena za pripreme, tako da je 2 000 vlaških vojnika zarobljeno, a i Vlad je možda bio ranjen. U drugom se, pak, izvoru tvrdi da je i Țepeș izgubio nekoliko tisuća vojnika, iako su Osmanlije imali mnogo veće gubitke.⁸³

Može se tvrditi da je biskupovo prikazivanje događaja iz pohoda 1462. bilo naklonjeno vlaškoj strani, čak i u usporedbi s drugim neosmanskim izvorima, pa se u historiografiji spekuliralo o mogućnosti da je sve zapisane informacije autor doznao od samoga Vlada.⁸⁴ No, u svakom slučaju, Nikola ostavlja kod čitatelja dojam da je Țepeș porazio sultana, što je tada bilo opće mišljenje na zapadu, naravno protivno osmanskim kroničarima. Kako je poznato, u zapadnoj Europi je u to vrijeme s entuzijazmom dočekivan i najmanji dokaz da ni Osmanlije nisu nepobjedivi. Stoga su u čast Vlada III. Drakule svečano zvonila zvona na *San Marcu* u Veneciji, po prvi put nakon velikih pobjeda Janka Hunjadija.⁸⁵ I u historiografiji se detaljno raspravljalo o kontroverznom pobjedniku iz 1462., sultanu Mehmedu II. ili vlaškom knezu Vladu III. Iako se vjerojatno ne može govoriti o sultanovu vojnom uspjehu, njegov je pohod postigao svoj politički cilj. U ljeto iste godine, Vlada je na vlaškom prijestolju zamijenio njegov najmlađi brat, Radu Lijepi (*Radu cel Frumos*, 1462.-74., s prekidima),⁸⁶ pri-

⁷⁹ C. C. GIURESCU, "The Historical Dracula", str. 18., smatrao je s pravom da je izrazito pretjeran broj od 100 000 Osmanlija ubijenih od vlaških vojnika za vrijeme noćnog napada, koji je iznio srpski janjičar Konstantin Mihailović iz Ostrovice. Konstantin je osobno sudjelovao u toj kampanji, vidi njegovo djelo Konstantin MIHAILOVIĆ, *Memoirs of a Janissary* (prev. i ur. B. Stolz i P. Soucek), Michigan, 1975., str. 128.-33. Usporedi i ISTI, "Janičarove uspomene ili Turska hronika" (prev. s poljskog Dj. Živanović), *Spomenik SANU*, 107. (NS 9.), Beograd, 1959.

⁸⁰ Vidi o cijelom odlomku izvor u G. MERCATI, "Note varie", str. 249.

⁸¹ Historičari su neimenovano mjesto uglavnom identificirali s vlaškim glavnim gradom Târgoviștem, vidi, na primjer, Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 131. No prema E. D. TAPPE, "Vlad Țepeș and the Campaign", str. 117.-22., iz izvora nije jasno je li riječ o Târgoviștu ili o drugom gradu, Brăili na Dunavu.

⁸² Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 133.-36., 257.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 102.

⁸³ Navedeni su izvori Halkokondil i mletački poslanik u Istanbulu Domenico Balbi. R. R. FLORESCU i R. T. MCNALLY, *Dracula: Prince of Many Faces*, str. 146.-47.; Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 130.-31.

⁸⁴ R. R. FLORESCU i R. T. MCNALLY, *Dracula: Prince of Many Faces*, str. 145.-46.

⁸⁵ C. C. GIURESCU, "The Historical Dracula", str. 19.-20.; Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 135.-38.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 100-1.

⁸⁶ O rivalitetu između Vlada III. i brata mu Radua vidi, primjerice, E. Miller, "Vlad the Impaler: A Brief History", str. 1 (<http://www.ucs.mun.ca/~emiller/VladT.htm>, zadnje promijenjeno 15.4.2005.).

znat za vladara u rujnu iste godine i od boljara. Čini se da je baš promjena na prijestolju Vlaške bila pravi cilj sultanova pohoda, a ne pretvaranje Vlaške u ejalet (pašaluk), kao što se često tvrdilo u historiografiji.⁸⁷ Ipak, prema mišljenju nekih istaknutih osmanista, postavljanje Radua Lijepog, sultanove marionete na vlaško prijestolje, predstavljalo je završetak procesa potčinjavanja te zemlje Porti, izraženog plaćanjem danka i drugim obvezama, a započetog za vrijeme vladavine Mirče Starog.⁸⁸ Nejasno je ostalo do danas u kojim je okolnostima Radu, budući da je imao na raspolaganju tek relativno malobrojne osmanske postrojbe ostavljene od sultana, došao na prijestolje, odnosno što se točno dogodilo s Vladom nakon završetka sultanove kampanje u Vlaškoj.⁸⁹ U historiografiji postoji gotovo konsenzus oko tvrdnje da su ga tada napustili, odnosno izdali vlaški boljari.⁹⁰ Ipak, postoji i mišljenje kako izvori dopuštaju pretpostavku da je Radu, kao iznimka u povijesti Vlaške, doveo sa sobom te nametnuo osmanskom silom nove dvorjanike iz redova prognanih vlaških boljara za vrijeme Țepeșa, a da su se svi dotadašnji dvorjanici, lojalni Vladu, sklonili u Transilvaniju.⁹¹

Nasuprot izvorima koji datiraju izdaju boljara u razdoblje nakon povlačenja osmanske vojske, Nikola Modruški tvrdi da je više plemića pozvalo sultana u Vlašku već prije velike vojne 1462. (*Mahumetus Turcorum imperator, a compluribus Vlacchorum proceribus ... sollicitatus*).⁹² Sličan podatak nalazi se samo u jednom kasnijem vlaškom izvoru, u pismu gradu Brašovu Basaraba Mladog (*Basarab cel Tânăr*, 1477.-82.), iz 1479. Ton pisma vlaščkoga kneza bio je optužujući, odnosno Basarab je neimenovane boljare, koji su pobjegli preko Karpata, smatrao neprijateljima "čitavoga kršćanstva", jer su, primjerice, doveli Vladu Drakulu na prijestolje, protiv Vladislava II., a onda su ga napustili i doveli sultana s njegovom vojskom u Vlašku.⁹³ U hi-

⁸⁷ Primjerice Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 145.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 102.-03. Suprotnu tezu podržavao je N. IORGA, *Istoria Românilor*, sv. IV., București, 1937., str. 140. (iako je prije mislio suprotno), a pogotovo E. D. TAPPE, "Vlad Țepeș and the Campaign", str. 119.-22.; K. W. TREPTOW, "Aspects of the Campaign of 1462", *Dracula: Essays* (ur. K. W. TREPTOW), str. 125.-26., vidi njegovo obrazloženje. Neki povjesničari tvrde da je sultanov pohod imao još jedan cilj: osvojiti, u lipnju 1462., uz pomoć moldavskog kneza Stjepana Velikog, važnu utvrdu Kiliju (*Chilia, Lycostomo*) na ušću Dunava, što mu nije uspjelo. C. C. GIURESCU, "The Historical Dracula", str. 20.-1.; E. D. TAPPE, "Vlad Țepeș and the Campaign", str. 121.-22.; Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 122.-26. No K. W. TREPTOW, "Aspects of the Campaign", str. 127.-31.; ISTI, *Vlad III Dracula*, str. 135.-43., smatra da je osvajanje Kilije 1462. bilo jedino cilj Stjepana Velikog, za ostvarenje kojeg je dobio osmansku pomoć.

⁸⁸ V. PANAITTE, "The Status", str. 228.

⁸⁹ Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 142.

⁹⁰ Spomenuta se tvrdnja, uz onu da je Vlad pobijedio sultana, pojavila u rumunjskoj historiografiji već krajem 19. stoljeća, a podržao ju je, u marksističkom duhu, te je dodao i ideju urote i "pobune" boljara Barbu T. CĂMPINA, "Complotul boierilor și 'răscoala' din Țara Românească", *Studii și referate privind Istoria României*, sv. I, București, 1954., str. 599.-624. Različiti su razlozi koje su povjesničari našli za *defectio* boljara: strah od pobjednika Osmanlija i njihova štićenika Radua, ili pak njegov manjak osobnosti u usporedbi s Vladom, Țepeșove okrutnosti, njegova prevladana križarska koncepcija, a neki historičari misle da je Vlad ostvario Pirovu pobjedu, zbog manjka vojnika. R. R. FLORESCU i R. T. MCNALLY, *Dracula: A Biography*, str. 109.-10.; C. C. GIURESCU, "The Historical Dracula", str. 19.-20.; E. D. TAPPE, "Vlad Țepeș and the Campaign", str. 122.; Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 7.-8., 143.-49., 255.-56.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 102.-03.

⁹¹ K. W. TREPTOW, "Social and Economic Crisis", str. 73.; ISTI, *Vlad III Dracula*, str. 85.-6., 148.

⁹² G. MERCATI, "Note varie", str. 248. (izvor).

⁹³ Vidi izvor u I. Bogdan, *Documente privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și cu țara ungurească în sec. XV și XVI*, sv. I., București, 1905., br. CXXI., str. 150.-51.

storiografiji se nagađalo da su navedeni podaci dokaz da je, unatoč Drakulinim drastičnim mjerama za slamanje opozicije velikih boljara, ipak opstala jedna grupa nezadovoljnika njegovom politikom približavanja Matijašu Korvinu krajem 1460., na štetu dobrih odnosa s Osmanlijama. Prema istom autoru, spomenuti boljari izdajnici ne bi se trebali brkati s onima koji su se borili uz Țepeșa tijekom pohoda 1462., i tek su nakon toga počeli pregovore s Osmanlijama.⁹⁴

Ono što je zanimljivo u svezi s pričom o izdajničkim plemićima koji su pozvali Osmanlije jest to što se ona ponavlja kod Modruškog u opisu sultanova pohoda na Bosnu 1463., odnosno u njegovu djelu *Defensio ecclesiasticae libertatis* (završeno 1479.-80.).⁹⁵ U svezi s vlaškim boljarima Modruški kaže da su pozvali Osmanlije protiv svog tiranina (*adversus tyrannum eorum Draculum nomine*). I glede bosanskih izdajnika autor je upoznat s detaljima priče, pomalo nevjerojatne: oni su bili prvaci sekte manihejaca (*heresiarchis sectae Manicheorum*), koje je bosanski kralj protiv njihove volje dao pokatolčiti te im je zatim, da bi ih udobrovoljio, povjerio najjače tvrđave kraljevstva.⁹⁶ Motiv izdaje "manihejaca" može se naći i u djelu pape Pija II. "Komentari", a moguće je da je Piccolomini priču preuzeo upravo iz Nikolina izvješća o događanjima u Bosni 1463. Potonji je mogao imati motiv za sastavljanje upravo ovakve verzije, jer je, kao papin legat, prije toga nagovorio bosanskoga kralja Stjepana Tomaševića na raskid veza s Osmanlijama, što je izazvalo reakciju sultana.⁹⁷ Matijaš Korvin kasnije je koristio isto obrazloženje za osvajanje Bosne, a čini se da je upravo iz krugova oko kralja potekla priča o izdaji kao glavnom razlogu poraza.⁹⁸ No izgleda, također, da za Bosnu ne postoje drugi izvori koji bi navedenu izdaju mogli potvrditi.⁹⁹ Stoga je teško zaključiti, prema raspoloživim izvorima, je li izdaje u oba slučaja uistinu bilo. No takva optužba svakako je dobro došla i Modruškom, i kralju Matijašu, kako bi pred europskom javnošću opravdali svoje postupke prema Vladu Drakuli i Stjepanu Tomaševiću.¹⁰⁰

Glede Drakule, iako ga je sreo zatočenog u Budimu ili Višegradu,¹⁰¹ Modruški nije objasnio u svom djelu kako je vlaški knez završio ondje, nakon povlačenja sultana iz Vlaške. Među zadnjim podacima Modruškoga, kako je spomenuto, navodi se i vijest da "Ugri dolaze u pomoć Vladu" (*Hunos Draculo ferre suppetias accepisset*),¹⁰² što je navodno bio jedan od čimbenika koji su prisilili sultana na odustajanje od pohoda

⁹⁴ Št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 65., 255.-56.

⁹⁵ Vidi izvor u G. MERCATI, "Note varie", str. 218. Vidi i Srećko M. DŽAJA, "Ideološki i politološki aspekti propasti bosanskog kraljevstva 1463. godine", *Croatica Christiana Periodica*, 10., br. 18., 1986., str. 209., 213.-14.

⁹⁶ G. MERCATI, "Note varie", str. 218., 248.

⁹⁷ Vidi izvor u S. M. DŽAJA, "Ideološki i politološki aspekti", str. 211.-13., te njegov komentar str. 208., 210.; M. ANČIĆ, "Renesansna diplomacija", str. 163., 168.

⁹⁸ S. M. DŽAJA, "Ideološki i politološki aspekti", str. 207.; M. ANČIĆ, "Renesansna diplomacija", str. 168., 174.

⁹⁹ S. M. DŽAJA, "Ideološki i politološki aspekti", str. 209. U novijoj historiografiji smatra se da je silina osmanskog vojnog udara bila glavni razlog brzog i lakog osvajanja Bosne 1463. M. ANČIĆ, "Renesansna diplomacija", str. 146., 165., 169., 174.

¹⁰⁰ Vidi u svezi s Bosnom M. ANČIĆ, "Renesansna diplomacija", str. 174.

¹⁰¹ Št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 157.-60.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 102.; K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 156.

¹⁰² Vidi o tome i Št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, 140.-41.

u srpnju 1462. Apostolski legat, ipak, ne spominje da ta pomoć nije nikada uistinu došla, čak ni kasnije, iako se Matijaš dogovorio o tome s Drakulom u jesen iste godine.¹⁰³ Korvin je, u stvari, krenuo iz Budima tek krajem srpnja, nakon što je sultan napustio Vlašku, i trebalo mu je više od tri mjeseca da stigne u Brašov. Stoga su neki povjesničari izrazili sumnju da je kralj Matijaš zaista htio ući u sukob s Osmanlijama, vraćanjem Vlada na prijestolje.¹⁰⁴ Suprotno od njih, drugi dio historičara Korvinu su predbacivali jedino sporost, ali ne i loše namjere prema Vladu.¹⁰⁵ No gotovo svi su našli valjani razlog: u tom razdoblju mladi se Korvin koncentrirao na reakciju protiv cara Fridrika III. Habsburškog, koji mu je osporavao legitimitet na ugarsko-hrvatskom prijestolju, a dio ugarskih velikaša izabrao je Fridrika 1459. i za kralja Ugarske.¹⁰⁶ S druge, pak, strane, u to je vrijeme Matijašu Korvinu bilo predočeno navodno Vladovo pismo, u kojem se on pokušavao pomiriti s Osmanlijama. S tim u vezi postoji u historiografiji gotovo konsenzus oko toga da je navedeno pismo kriptovotvoreno te je trebalo opravdati ponašanje Korvina u svezi s Vladom III., posebice u papinskoj kuriji i u Veneciji, koji su kralju dali znatnu novčanu pomoć za protuosmansku kampanju.¹⁰⁷ Korvin je zaustavio i uhvatio Ţepeša negdje na sjeveru Vlaške, iako, čini se, ne bez vojnog otpora, te ga je zatim zatvorio.¹⁰⁸ Na taj način, prema osmanskom kroničaru Tursun Begu, Drakula je, "pokušavajući pobjeći od lavljih kandži, izabrao kandže ptice grabljivice".¹⁰⁹

Iako su zbivanja u svezi s Vladom III. iz 1462. imala drukčiji kraj od onih vezanih za Stjepana Tomaševića nekoliko mjeseci kasnije, ipak je Korvinovo ponašanje prema obojici bilo u određenom pogledu vrlo slično. Tako je 1463. kralj Matijaš također pokrenuo svoje vojne snage, prema sporazumu s bosanskim kraljem iz prethodne godine, međutim one su došle tek do Dunava i Save (tekst "Komentara" govori i o prelasku Save), a u međuvremenu je u Srbiji pokušao preoteti Osmanlijama Smederevo.¹¹⁰ Stoga se u historiografiji pretpostavljalo da je Korvin, bijesan na bosanskoga kralja jer je potonji bio 1461. neovisno okrunjen krunom poslanom iz Rima

¹⁰³ Št. ANDREESCU, *Vlad Ţepeş*, str. 157.

¹⁰⁴ Š. PAPACOSTEA, "Cu privire la geneza", str. 129.-130.

¹⁰⁵ Primjerice, C. C. GIURESCU, "The Historical Dracula", str. 19.; Št. ANDREESCU, *Vlad Ţepeş*, str. 15.

¹⁰⁶ Š. PAPACOSTEA, "Cu privire la geneza", str. 130.; Št. ANDREESCU, *Vlad Ţepeş*, str. 109., 151.-57. V. CIOBANU, "The Equilibrium Policy", str. 49., tvrdi da je kralj Matijaš, zbog sukoba s carem Fridrikom III., uskratio podršku i svom drugom savezniku, moldavskom knezu Stjepanu Velikom, u sukobu s Osmanlijama 1484. O sukobu između Matijaša Korvina i Fridrika III. Habsburškog za ugarsko-hrvatsko prijestolje vidi, primjerice, B. GRGIN, *Počeci rasapa. Kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*, Zagreb, 2002., str. 24.-35., 151.-57. i tamo navedenu bibliografiju.

¹⁰⁷ Vidi, primjerice, N. IORGA, *Istoria românilor*, sv. IV., str. 141.-42.; Š. PAPACOSTEA, *Cu privire la geneza*, str. 161.-62.; C. C. GIURESCU, "The Historical Dracula", str. 19.; Št. ANDREESCU, *Vlad Ţepeş*, str. 160.-62.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 102. te K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 157.

¹⁰⁸ Postoji nekoliko varijanti priče o tome kako je kralj Matijaš uhvatio Vlada III. U dijelu se izvora tvrdi da se Vlad, s malo vojnika, povukao prema Transilvaniji, a slijedili su ga, čini se, osmanski vojnici. No on se, prema tradiciji, zabarikadirao u svojoj utvrdi Poienari i uspio im je pobjeći odande. Nakon toga prešao je Karpate i čekao vojsku Matijaša Korvina, koji ga je, međutim, dao zatvoriti. Drugi izvori navode da je Vlad imao veliku vojsku i borio se s Matijaševom vojskom. O svemu tome, vidi, primjerice, Št. ANDREESCU, *Vlad Ţepeş*, str. 149.-50.

¹⁰⁹ Aluzija na ime Korvin, izvedeno iz lat. *corvinus*, što znači gavran. K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 156.

¹¹⁰ M. ANČIĆ, "Renesansna diplomacija", str. 163., 169.-70., 172.

(u Ugarskoj je Bosna od 12. stoljeća smatrana jednom od zemalja krune Svetog Stjepana), želio neposlušnom vazalu očitati lekciju, odnosno pokazati da je politička podrška papinske kurije tek prazna riječ.¹¹¹ Na tragu tog tumačenja moglo bi se pretpostaviti da kralj Matijaš nije pomogao 1462. Vladu III. i, štoviše, zatočio ga je poglavito zbog toga što je smatrao da mu nije bio vjeran vazal. Navedeno je Korvin mogao zaključiti zbog njegovih ranijih pustošenja po Transilvaniji, koja je pripadala Ugarskoj, a i zbog drugih poduzetih akcija 1458.-60., kada se Țepeș, kako je spomenuto, praktično osamostalio od svoga seniora.¹¹² Nisu isključeni, dakako, ni drugi mogući razlozi izostanka Matijaševe intervencije u Vlaškoj.¹¹³ No nije nemoguće da je Korvin iskoristio Osmanlije za neizravno kažnjavanje vlastitih nevjernih vazala, a da je nasuprot tome, primjerice, vjerne mu srpske despote, koje su Osmanlije istjerali iz njihove zemlje 1459., primio pod svoju zaštitu i darovao im posjede u južnoj Ugarskoj.

Razdoblje u životu Vlada III. od početka zatočeništva kod Korvina do smrti 1476. najslabije je dokumentirano. No izgleda da se vremenom stav Korvina prema Țepeșu, iz poblize nepoznatih razloga, promijenio te ga je kralj doveo u svoju blizinu, u Peštu,¹¹⁴ i čak mu je dao vlastitu sestru ili rođakinju za suprugu. Čini se da je Drakulino preobraćenje na katolicizam bilo uvjet njegova oslobođenja, a što se vjerojatno dogodilo 1474.¹¹⁵ Otada je Vlad postao jedan od kraljevskih kapetana, sudjelujući zajedno sa srpskim despotom Vukom Brankovićem u protuosmanskim ekspedicijama na Srbiju, Bosnu i Moldaviju, tijekom zime 1475.-76. i idućega ljeta, dok je boravio u transilvanskom gradu Sibiu.¹¹⁶ U studenom 1476. Vlad III. već je bio po treći put na vlaškom prijestolju, s pomoću transilvanskog vojvode Stjepana Batora (odnosno Matijaša Korvina) i Stjepana Velikog.¹¹⁷ No dotadašnji vlaški knez Laiotă Basarab ubrzo se iznenada vratio u zemlju s osmanskim vojnicima, a Vlad je, ostavljen goto-

¹¹¹ *Isto*, str. 148., 174.-75.

¹¹² Št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 106.; K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 177.

¹¹³ Uz sukobe na zapadu, među kojima i s carem Fridrikom III., drugi Korvinov razlog za nedostatnu aktivnost protiv Osmanlija mogla bi biti i iskazana nezainteresiranost za ozbiljne protuosmanske potihvate u tadašnjoj Europi, pod parolom obrane od "nevjernika", a zbog toga i manjak novca za takvu vrstu "križarskog" rata. S tim u vezi, moguće je da je Matijaševo okretanje na zapad imalo za cilj povećavanje resursa kraljevstva, radi kasnijeg uspješnijeg otpora Osmanlijama, što se, zbog Matijaševe smrti, nikada nije dogodilo. No to su sve, dakako, samo pretpostavke. Vidi, primjerice, B. GRGIN, *Počeci rasapa*, str. 28.

¹¹⁴ U historiografiji, zbog proturječnih izvora, ne postoji konsenzus oko godine kada je kralj Matijaš pustio Vladu iz pritvora. Mnogi historičari, poput C. C. GIURESCU, "The Historical Dracula", str. 21.; Št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, 160.-62., tvrde da je bio zatvoren u Višegradu do 1474., kada se preselio u Peštu. Drugi, primjerice R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 103., tvrde da je proveo u zatvoru deset godina, a K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 157., 161., navodi 13 godina. Moldavski knez Stjepan Veliki tvrdio je da je on tražio od Matijaša Vladovo oslobađanje, jer ga je želio na vlaškom prijestolju u kontekstu svog sukoba s Osmanlijama. *Isto*, str. 160.

¹¹⁵ Vidi, primjerice, Št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 163; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 103. Za vjerojatno pogrešno mišljenje da se navedeno vjenčanje dogodilo već 1462. vidi Št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 112.-13.

¹¹⁶ Nicolae IORGA, *Geschichte des osmanischen Reiches*, Gotha, 1909., sv. II., str. 177.; Št. ANDREESCU, "Military Actions of Vlad Țepeș in Southeastern Europe in 1476", *Dracula: Essays* (ur. K. W. TREPTOW), str. 139.-40., 145.-46.; ISTI, *Vlad Țepeș*, str. 157., 163.-69.; K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 162.

¹¹⁷ Vidi, primjerice, Št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 169.-70.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 103.; K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 163.-64.

vo bez vojske, najvjerojatnije ubijen u bitci kraj Bukurešta, u nejasnim okolnostima. Datum njegove smrti nije poznat, vjerojatno je do toga došlo prije 5. siječnja 1477. Na taj je način i treća vladavina Vlada III., kao i ona prva, trajala vrlo kratko. Njegova je glava nakon bitke odsječena i poslana u Istanbul te je ondje izložena kao trofej, da svi vide kako strašnog Țepeša više nema.¹¹⁸

Navodne okrutnosti Vlada Drakule i uloga Nikole Modruškog u širenju priča o njima

Budući da je morao objasniti papi i Mlečanima zašto je protuosmanska kampanja zaustavljena, Korvin im je poslao kopiju navodnog Țepešova pisma sultanu. Papa Pio II. u svojim je "Komentarima" (napisanim do 1463.) reproducirao spomenuto pismo, kao i priče o navodnim Drakulinim okrutnostima. Moguće je da je upravo preko apostolskog legata Modruškog "Drakulino pismo" poslano u Rim s Korvinova dvora.¹¹⁹ Nikola se upoznao s pričama o okrutnostima dok je boravio na Korvinovu dvoru, što je sam i naveo u djelu *De bellis Gothorum*. Štoviše, o tome mu je navodno pričao osobno kralj Matijaš, a njegovi prisutni tajnici su sve to potvrdili (*Narrabat rex, fidei notariis facientibus qui descriptioni intenderant*).¹²⁰ No istog tog Țepeša kralj Korvin do nedugo prije toga smatrao je dostojnim pružanja pomoći i pod tim izgovorom tražio je novac od pape i Venecije.¹²¹ Iznošenje navodnih Vladovih okrutnosti najvjerojatnije je imalo za cilj uvjeriti papinog predstavnika u ispravnost Korvinove odluke o uklanjanju Drakule s političke pozornice.¹²² Prema izvorima, ni Rim ni Venecija nisu na početku bili uvjereni u istinitost priča s ugarskoga dvora, a jedan suvremeni kroničar čak je optužio Matijaša za paktiranje s Osmanlijama. Stoga se u historiografiji nagađalo da je Modruškog papa poslao u Budim upravo da sazna što se dogodilo s Țepešem.¹²³ U svakom slučaju, Korvinov je dvor u uvjeravanju europske javnosti u svezi s Vladovim navodnim okrutnostima vremenom postigao dosta uspjeha. Primjer je papa Pio II., koji je u svojim "Komentarima", nakon što je Vlada nazvao lijepim, uskliknuo: "Toliko se često razlikuje nečije lice od njegove duše!"¹²⁴

O kojim se Vladovim okrutnostima pričalo na budimskom dvoru? Modruški je ondje, navodno, saznao da je nedugo prije 1462. Drakula dao ubiti 40 000 političkih

¹¹⁸ Iz izvora nije jasno tko je točno ubio Vlada III., možda upravo Basarab Laiotă. Vidi, primjerice, Št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 172.-75.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 103. Prema tradiciji, Vladovo unakaženo tijelo pokopali su neki kaluđeri u crkvi manastira Snagov (pokraj Bukurešta), međutim ne zna se točno gdje. Prigodom arheoloških iskapanja početkom tridesetih godina 20. stoljeća u navodnom grobu nisu nađeni ljudski ostaci. Vidi o tome, među ostalim, Št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 176.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 103.

¹¹⁹ Vidi izvore u N. IORGA, *Studii si documente*, str. XXXI., LXXII.-LXXIV. Vidi i Št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 160.-61., 248.; Š. PAPACOSTEA, "Cu privire la geneza", str. 131.-35.

¹²⁰ Vidi izvor u G. MERCATI, "Note varie", str. 248.

¹²¹ Š. PAPACOSTEA, "Cu privire la geneza", str. 129., 134.-35.

¹²² Št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 247.-48.

¹²³ Navedeni kroničar jest Poljak Jan Długosz, a čak je i Antonio Bonfini, kroničar s Matijaševog dvora, zapisao da nitko nije nikada razumio zašto je kralj dao uhvatiti i zatvoriti Vlada III. P. P. PANAITESCU, "The German Stories about Vlad Țepeș", *Dracula: Essays* (ur. K. W. TREPTOW), str. 195.; R. R. FLORESCU i R. T. MCNALLY, *Dracula: Prince of Many Faces*, str. 161.-62.

¹²⁴ Kasnije, 1476., biskup Egera Gabriele di Verona napisao je iz Budima papi Sikstu IV. da je kralj Matijaš dao zatvoriti Vlada zbog njegovih okrutnosti. Št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 162., 166.-67.

protivnika oba spola i različite dobi (*quadraginta hominum milia promiscui sexus atque aetatis, qui contrarie factionis essent*). Halkokondil navodi, pak, dvostruko manji broj ubijenih protivnika, 20 000.¹²⁵ No, iako bit ove priče može biti istinita (o čemu će kasnije biti riječ), ni jedna ni druga brojka ne mogu biti vjerodostojne. Poznato je da u pripovjednim izvorima iz srednjega vijeka brojke nemaju funkciju egzaktnosti, nego ostavljanja što jačeg dojma na čitatelja. Mora se uzeti u obzir, također, i činjenica da je Vlaška u 15. stoljeću imala ukupno samo oko 400 000 stanovnika,¹²⁶ a u odnosu na to navedeni broj ubijenih također se čini nemogućim. Apostolski legat Modruški navodno je doznao i na koje "rafinirane načine" (*per exquisita supplicia*) su ubijeni svi ti ljudi: neki su završili pod kotačima kola, drugima je bila oguljena koža ili su bili postavljeni na žeravicu (užareni ugljen), a mnogima su bili nabijeni kolci kroz različite djelove tijela. Vrhunac okrutnosti činio se Modruškom, dakako, nabijanje kolača u obje dojke majki, a na to onda njihove djece. No time, prema autoru, nije završio popis strašnih kazni koje je grozna okrutnost toga strašnoga tiranina mogla izmisliti (*quocumque immanissimi tyranni seva crudelitas potuit excogitare*).¹²⁷

Nikola koristi naziv "tiranin" u svezi s Vladom još dva puta: na početku, da bi ga predstavio, zove ga tiranin Rumunja (*Horum tyrannum*),¹²⁸ a po drugi put u kontekstu izdaje boljara koji su pozvali sultana u Vlašku. Može se primijetiti da je, u odnosu na spomenuto pismo kneza Basaraba Mladog iz 1479., gdje je naglasak na izdajničkim plemićima, u djelu Modruškog akcent na Vladu tiraninu. Poznato je da je Modruški, kao i drugi humanisti na Korvinovu dvoru, osuđivao pojave bezakonja, nasilja i bezvlašća, osobito se okomivši na tiraniju. Pred očima je imao brojne suvremene primjere iz različitih europskih regija i naroda, što izrijeком napominje u programatskom djelu *Defensio ecclesiasticae libertatis*.¹²⁹

U istom je duhu Modruški nazvao Vlada III. samo imenom *Draculus*, koje je, naglasio je autor, rumunjski naziv za đavla (*Draculum nomine, quo ipsi demonem appellant*).¹³⁰ To objašnjenje može se naći i drugdje u izvorima, primjerice u slavenskim pričama o Vladu Țepeșu.¹³¹ No u historiografiji je prihvaćena teza da ime "Drakula" nema veze s navodnim okrutnostima Vlada III., nego je derivat nadimka njegova oca Vlada II. Drakula (*Dracul*), ili je izravno naslijeđeno od njega. I Vlad II. je, čini se, ponekad nazivan u suvremenim izvorima Drakula (*Draculia, Drăculea*).¹³² Potonji je 1431. u Nürnbergu primljen od njemačkog cara Žigmunda Luksemburškog u Red Zmaja (njem. *Drachenorden* i lat. *Ordo Dragonis, Societatis draconistrarum*), utemeljen za borbu protiv husita i Osmanlija, sličan drugim viteškim redovima tog vremena. U srednjovjekovnoj ikonografiji zmaj, za kojeg se pretpostavlja da je na ta-

¹²⁵ L. Chalcocondil, *Expuneri istorice*, str. 283.

¹²⁶ Ș. PAPACOSTEA, "Țările române și primul asalt al puterii otomane (sfârșitul secolului XIV-1526)", *Istoria României*, București, 1998., str. 165.

¹²⁷ Cijeli pasus vidi u izvor, G. MERCATI, "Note varie", str. 248.

¹²⁸ *Isto*, str. 247.

¹²⁹ *Isto*, str. 218. Moguće je da se Modruški zamjerio kralju Matijašu i zbog toga što je općenito prosvjedovao protiv kršenja pravnog poretka i samovolje vladara. Vidi B. GRGIN, "Biskup Nikola Modruški", str. 218.-19., 221.

¹³⁰ G. Mercati, "Notizie varie", str. 247.

¹³¹ P. OLTEANU, *Limba povestirilor*, str. 355.

¹³² Naziv "Drakula" korišten je u onovremenim izvorima diljem Europe da bi se označila čitava obitelj *Drăculești*. C. C. GIURESCU, "The Historical Dracula", str. 14.-5.; Șt. ANDREESCU, *Vlad Tepeș*, str. 188.; K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 40.-1. Vidi i Grigore NANDRIȘ, "A Philological Analysis of Dracula and Romanian Place Names and Masculine Personal Names in -a/ea", *Dracula: Essays* (ur. K. W. TREPTOW), str. 229.-37.

dašnjem rumunjskom jeziku bio nazvan *drac* (od lat. *draco*, đavao) ili *dragon*, bio je simbol Sotone te je trebao biti ubijen od snaga Dobroga (kršćanstva).¹³³ No Vlad III. se i sam krajem života u latinskim dokumentima potpisivao kao *Wladislaus Dragwlya, Drakwlya*.¹³⁴ Stoga neki povjesničari misle da je legitimnije koristiti, poput Modruškog i drugih njegovih suvremenika diljem Europe, taj naziv,¹³⁵ a ne «Tepeš» (čita se "Cepes"), naziv koji je do danas preferiran u rumunjskoj historiografiji. Nadimak «Tepeš», koji je Vlad dobio zbog sklonosti nabijanju žrtava na kolac (rum. *țepă*, čita se "cea-pa"),¹³⁶ korišten je u rumunjskim izvorima iz 16. stoljeća i možda je, u stvari, preuzet putem prijevoda od osmanskih kroničara (*kaziklu bey*).¹³⁷

Iz svega navedenog jasno je da je Modruški, s jedne strane, izvijestio u svom djelu o ratničkoj hrabrosti Vlada III., a s druge o njegovoj okrutnosti.¹³⁸ Prema literaturi, ovakva dvojnost osnovno je obilježje izvornih priča o Drakuli, koje nemaju veze s njemačkim pamfletima iz posljednje četvrtine 15. i s početka 16. stoljeća. Spomenuti pamfleti također su ga portretirali kao vrlo okrutnog i krvavog vladara, a njihova srž nisu okrutnosti prema svom narodu, koje je Modruški opisao, već Drakulini sukobi s transilvanskim Sasima i izživljavanja nad njima.¹³⁹ No isti autor nije uvidio da se, *grosso modo*, tipologija okrutnosti iz Nikolina djela i pretjerivanja u svezi s time (moguće i zbog usmenog prenošenja informacija) ponavljaju,¹⁴⁰ u mnogo razrađenijem književnom obliku, i u njemačkim,¹⁴¹ slavenskim,¹⁴² i drugim pričama-

¹³³ Red Zmaja utemeljio je 1408. budući njemački car, tada još samo ugarsko-hrvatski kralj, Žigmund Luksemburški. Na grbu reda bio je zmaj oboren križem. Nakon smrti osnivača 1437., Red Zmaja izgubio je važnost, iako se njegova ikonografija očuvala na grbovima nekoliko plemićkih obitelji. Vidi, primjerice, R. R. FLORESCU i R. T.MCNALLY, *Dracula: Prince of Many Faces*, str. 40.-2.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 82., 89., 91; Constantin REZACHEVICI, "From the order of the Dragon to Dracula", *Journal of Dracula Studies*, 1./1999., str. 3.-7.

¹³⁴ I. BOGDAN, *Vlad Țepeș*, str. 61.; Št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 163.-64.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 104.

¹³⁵ K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 10.

¹³⁶ Nabijanje na kolac nije bilo Drakulin pronalazak, već je bilo poznato još u antici u Aziji i kasnije su to prakticirali Osmanlije i drugi balkanski vladari. R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 99.-100.

¹³⁷ C. C. GIURESCU, "The Historical Dracula", str. 15.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 78., 90.

¹³⁸ Anton BALOTĂ, "An Analysis of the Dracula Tales", *Dracula: Essays* (ur. K. W. TREPTOW), str. 157.; K. W. TREPTOW *Vlad III Dracula*, str. 16.-17.

¹³⁹ A. BALOTĂ, *An Analysis*, str. 156.-57.

¹⁴⁰ Primjerice, prema jednom dokumentu pretendenta na vlaško prijestolje Dana iz 1459., bila je zaplijenjena imovina i nabijen je na kolac 41 trgovac iz regije Brašova, a prema njemačkoj priči njih je bilo 600. Št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 245. Na osnovi takvih pretjerivanja, apostolski nuncij, biskup od Erlaua, procijenio je 1475. navodni broj Draculinih žrtava na najmanje 40 000 do najviše 100 000 ljudi. R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 97.

¹⁴¹ Poznato je 13 izdanja njemačkih priča, iz 1488.-1521., tiskanih u velikim središtima poput Nürnberga, Bamberga i Strassburga. Ti tekstovi sadrže i gravire Drakule te ponekad ilustracije njegovih navodnih okrutnosti. Vidi, na primjer, P. P. PANAITESCU, "The German Stories", str. 185.-96.; A. BALOTĂ, "An Analysis", str. 153.-84.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 90.

¹⁴² Nastala na osnovi njemačkih priča, slavenska priča, napisana oko 1481.-86., pod naslovom *Priča o vojvodi Drakuli*, bila je tiskana u više od 11 izdanja od 15. do 18. stoljeća i cirkulirala je po Rusiji. Naglašava ne samo njegovu okrutnost, nego i njegov osjećaj za pravdu i odlučnost da obnovi red. P. P. PANAITESCU, "Viata lui Vlad Țepeș: Povestire despre Dracula voievod", *Cronicile slavo-romîne din secolele XV-XVI publicate de Ion Bogdan*, București, 1959., str. 195.-214.; P. OLTEANU, *Limba povestirilor*; A. BALOTĂ, "An Analysis", str. 153.-84.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 102.

legendama o Drakuli-Țepeșu.¹⁴³ U njemačkim pamfletima može se naći čak i Vladova kvalifikacija kao "tiranina".¹⁴⁴ Sve navedeno značilo bi, s jedne strane, da iako nije moguće potpuno provjeriti navedene priče, ipak najvjerojatnije postoji u svima njima neka istinita jezgra u svezi s Țepeșovom okrutnošću, kao što postoje i osvrta na druga, stvarna povijesna događanja toga vremena.¹⁴⁵ S druge strane, kako se i smatralo u historiografiji na osnovi Nikolinog djela, za pretpostaviti je da je takve jezive priče širio i Korvinov dvorski krug.¹⁴⁶ Glede Modruškog, moguće je da su navedene priče-legende poslane upravo preko njega iz Budima u Rim.¹⁴⁷ U historiografiji se čak spekuliralo da su navedene priče i nastale na Matijaševu dvoru.¹⁴⁸ No uglavnom se smatra da su im izvorni tvorci ipak transilvanski Sasi, što je posljedica njihovih sukoba s Vladom III., te su temeljem toga, uz pomoć budimskog dvora, nastali spomenuti njemački pamfleti ili priče o Drakuli.¹⁴⁹ Najvjerojatnije je Drakulina mračna reputacija u dobroj mjeri posljedica činjenice da je bio Guttenbergov suvremenik. Promidžbena vrijednost tiska brzo je shvaćena. Na taj način, prvo kao politička propaganda (u obliku inkunabula), a kasnije kao pučka književnost, njemačke priče o Drakuli postale su jednim od prvih bestselera u Europi.¹⁵⁰

Kao posljedica svega do sada navedenoga, i u historiografiji se pisalo proturječno o Vladu III. Drakuli. Neki rumunjski historičari, na tragu slike strašnog Sotonina službenika iz navedenih priča-legendi, smatrali su ga umno poremećenim tiraninom koji je ubijao i mučio ljude iz sadističkog užitka.¹⁵¹ No u uobičajenim predodžbama Vlad Țepeș velika je ličnost rumunjske povijesti, odnosno heroj koji se borio za neovisnost svoje zemlje - Vlaške, u vrijeme kada su druge države oko njega postajale ejaleti (pašaluci), te za stvar kršćanstva. On je, navodno, bio i vladar koji je civilizirao svoje podanike, jer je pokušavao nametnuti visok stupanj moralnosti u Vlaškoj, iako uporabom terora.¹⁵² Ipak, i neki skloni mu povjesničari mislili su da se kod Draku-

¹⁴³ Priče i legende o Vladu III. Drakuli bile su poznate ugotovo čitavoj Europi, sve do Bospora, u drugoj polovici 15. i u 16. stoljeću. O rumunjskim pričama, sačuvanim usmenom predajom, vidi primjerice R. R. FLORESCU i R. T. MCNALLY, *Dracula: A Biography*, str. 66.; R. T. MCNALLY, "An Historical Appraisal of the Image of Vlad Țepeș in Contemporary Romanian Folklore", *Dracula: Essays* (ur. K. W. TREPTOW), str. 197.-228. R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 91., 127.

¹⁴⁴ Vidi, primjerice, naslov jedne njemačke priče, "O zlobnom tiraninu po imenu Drakula vojvoda". K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 216.

¹⁴⁵ Vidi, primjerice, C. C. GIURESCU, "The Historical Dracula", str. 23.; P. P. PANAITESCU, "The German Stories", str. 186.-87.

¹⁴⁶ Ș. PAPACOSTEA, "Cu privire la geneza", str. 134.-37.

¹⁴⁷ Vidi, primjerice, R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 98.

¹⁴⁸ M. CAZACU, "À propos du récit russe «Skazanie o Drakule voevode»", *Cahiers du Monde russe et soviétique*, XV (1974.), br. 3.-4., str. 286.

¹⁴⁹ Vidi, primjerice, Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 248.-50., 258.; K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 157.-58.

¹⁵⁰ *Isto*, str. 176.

¹⁵¹ I. BOGDAN, *Vlad Țepeș*, str. IV.-X., a prije njega Mihail KOGĂLNICEANU, *Histoire de la Dacie*, Berlin, 1837., str. 89-90. Vidi i L. BOIA, *Istorie și mit*, str. 237.-39.

¹⁵² Historiografija je našla i druge razloge za "rehabilitiranje" Vlada III. Misli se, među ostalim, da je on imao dobro utemeljene razloge za korištenje terora, pogotovo zbog državnih interesa. Uz to, navodi se, u tadašnjoj Europi općenito je vladalo ozračje okrutnosti, tako da se vlaški knez po tome ne razlikuje od mnogih drugih vladara 15. i 16. stoljeća, poput, primjerice, francuskog kralja Luja XI. ili ruskog cara Ivana Groznog. Drugi su, pak, smatrali da su njegove okrutnosti bile posljedica onoga što bismo danas freudovski nazvali "traume iz djetinstva" te poteškoća iz mladosti. Vidi, primjerice, C. C. GIURESCU, *Istoria românilor*, sv. II., II. dio, București, 1937., str. 41.; ISTI, "The Historical Dracula", str. 23.-4.; N. STOICESCU, *Vlad Țepeș*, str. 67.; Șt. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 10., 87., 141.-42., 167., 172.; R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 99.-100., 104., 127.; K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 10.-1., 166., 177.-78. Vidi i E. MILLER, "Vlad the Impaler", str. 5.

le određeni stupanj psihičke neuravnoteženosti ne može potpuno isključiti.¹⁵³ Drugi su, naprotiv, tvrdili da Drakula ne bi nikada ponovno stekao vlaško prijestolje 1476., i to pomoću kršćanskih vladara jugoistočne Europe, da je zaista bio izopačeno, nehumano stvorenje.¹⁵⁴ Tome bi se moglo dodati i to da bi se u tom slučaju teško mogao oženiti Matijaševom sestrom (ili rođakinjom).

Prema dijelu povjesničara, Bram Stoker dodatno je ocrnio lik Vlada Țepeša, pretvorivši ga u književni simbol vampira.¹⁵⁵ No nije sigurno da je irski pisac poznavao legendu o Vladu III., kao što se ranije tvrdilo. Ionako nigdje u navedenim pričama o Drakuli nije spomenuto da je bio vampir. Prema najnovijim istraživanjima, Stoker je najvjerojatnije vrlo malo znao o stvarnoj osobi, vlaškom knezu Vladu III. Drakuli-Țepešu.¹⁵⁶

Umjesto zaključka

U historiografiji do sada uopće nije uočeno da je pisanje biskupa Nikole Modruškog o Rumunjima, o njihovom latinskom podrijetlu te o Vladu III. Drakuli-Țepešu poslužilo autoru u ideološke te možda i u dnevnopolitičke svrhe. U duhu humanizma, Nikola je Vlada Țepeša iskoristio kao podlogu, model za portretiranje, fizičko i djelima, tiranina, i to navodno strašnog zbog opisanih grozota. S druge strane, hrabri vojni pothvati vlašokoga kneza trebali su najvjerojatnije pokazati europskoj javnosti da ni Osmanlije nisu nepobjedivi. Ipak, nije sigurno da je Modruški u ovačkom opisu Drakule imao vlastite političke ciljeve. Naime, nije moguće do kraja jasno razlučiti je li i koliko biskup bio svjesno uključen, na strani kralja, u Matijaševe političke igre oko vlašokoga kneza.¹⁵⁷ Sam Nikola uskoro je nakon sastavljanja tih ređaka došao u sukob s Korvinom i zbog toga je morao napustiti budimski dvor. Kao što je bilo karakteristično za Matijaševo političko ponašanje tijekom njegove vladavine, ugarsko-hrvatski kralj najvjerojatnije se u oba slučaja, Vlada III. Drakule i Nikole Modruškog, iskazao kao vješt politički spletkar, a čak je i papinska kurija pred njim iskazivala političku nemoć.¹⁵⁸

Dok je Vlad III. Țepeš bio u zatočeništvu kralja Matijaša Korvina, nastala je legenda o njegovim okrutnostima. Biskup Modruški bio je među prvim europskim autorima, uz papu Pija II., kroničara Thomasa Ebendorfera i *Minnesänger*-a Michaela Be-

¹⁵³ R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 99.

¹⁵⁴ K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, 177.-78.

¹⁵⁵ Vidi, primjerice, Št. ANDREESCU, *Vlad Țepeș*, str. 9.; R. R. FLORESCU, *Essays on Romanian History*, str. 106.; K. W. TREPTOW, *Vlad III Dracula*, str. 16., 157.

¹⁵⁶ Sigurno je samo to da je Stoker posudio ime *Dracula* i nekoliko informacija o povijesti Vlaške iz *An Account of Wallachia and Moldavia* Williama Wilkinsonsona (1820.), gdje se knez nikad ne pojavljuje kao Vlad, nego jedino kao *Voivode Dracula*. Wilkinsonson je također spomenuo i da *Dracula in Wallachian language means Devil*. Stoker je sve to dopunio djelićima rumunjske povijesti iz drugih izvora, koje je pažljivo izlistao u svojim bilješkama. Sve drugo su pretpostavke. Vidi o svemu tome jednog od danas ponajboljih istraživača opusa Brama Stokera i književnog lika Drakule-vampira, E. MILLER, "Vlad the Impaler", str. 7.; ISTA, "Dracula: The History of Mith and the Mith of History", str. 1. (<http://www.ucs.mun.ca/~emiller/vladjotd.htm>, zadnji put mijenjeno 15.4.2005.); ISTA, "Count Dracula and Vlad the Impaler", str. 1.-3. (<http://www.ucs.mun.ca/~emiller/kalo.htm>, zadnji put mijenjeno 15.4.2005.). Vidi u svezi s tim i njezinu najnoviju knjigu, *Dracula: Sense & Nonsense*, Westcliff-on-Sea (Essex, UK), 2000.

¹⁵⁷ Čini se da je pristao uz kralja Matijaša u bosanskom slučaju, a za to je 1463. nagrađen od novog poslodavca diplomatskom službom u Veneciji. M. ANČIĆ, "Renesansna diplomacija", str. 175.-76.

¹⁵⁸ S. M. DŽAJA, "Ideološki i politološki aspekti", str. 210.

heima, koji su već oko 1463.-64. godine došli u doticaj s legendom o Drakuli i dalje je prenijeli.¹⁵⁹ Nažalost, njegovo je djelo *De bellis Gothorum*, završeno tek oko 1473., ostalo u rukopisu. No ipak se može pretpostaviti da je cjelina podataka Nikole Modruškog o Vladu III. izvršila djelomičan utjecaj, izravno ili neizravno, na suvremene i kasnije pisce, jer su, čini se, neki kasniji humanisti, iako rijetki, poznavali njegove teze o latinskom podrijetlu i jeziku Rumunja. U svakom slučaju, zapretpostaviti je, također, da je apostolski legat Modruški o onome što je saznao o Rumunjima i Vladu Drakuli izvijestio papu Pija II. Stoga je vjerojatno da je na taj način Nikola utjecao na papine "Komentare", koji su smatrani najvažnijim djelom europske historiografije 15. stoljeća, te su u to vrijeme i kasnije tiskani u nekoliko izdanja. Teško je s današnjeg motrišta točno razlučiti kod Modruškog i njemu suvremenih autora stvarne povijesne događaje od legendi u svezi s Vladom III. Drakulom-Tepešem. Isti problem postoji i s brojnim povijesnim ličnostima koje su postale heroji i legendarni likovi, ne samo iz srednjega vijeka, te su na taj način ostale dio naše kulture. Stoga i danas neki autori smatraju, prema riječima poznatog pisca G. B. Shawa, da nitko do sada nije zadovoljavajuće postavio granicu između mita i povijesti (prošle stvarnosti), što je, dakako, stvar rasprave. No u konačnici i to je, među ostalim, upravo ono što historijsku analizu, odnosno povjesničarski posao čini zanimljivim i izazovnim.

ADNEKS: Originalni tekst izvora na latinskom jeziku

Verum enimvero nostra aetate interiora Ripensis Daciae, Transilvaniae vocabulo cognominata, ab Hunis, quos vulgo Hungaros dicimus, possidentur, inferiora vero, quaecumque Ister Boristenesque intercipit usque ad Ponti ripas, Vlacchi obtinent, Romani quondam vel exules vel milites, a duce Flacco ita cognominati, nunc immutatione littere Vlacchi appellati: quo vocabulo non modo ea gens sed omnes quoque finitimae nationes hodie Italos nominant. Vlacchi originis suae illud praecipuum prae se ferunt argumentum, quod quamvis Mysorum lingua, quae Illyrica est, omnes utantur, vernaculo tamen sermone hoc est latino haud prosoleto ab incunabilis loquuntur, et cum ignotis congressi, dum linguae explorant commercium, an Romane loqui norint interrogant ... Horum tyrannum Draculum nomine, quo ipsi demonem apellant, dum Pii secundi pontificis maximi apud Hunnorum regem legati essemus, captivum vidimus, non quidem procero admodum corpore sed membroso sane ac valido, truci vultu atque horrendo, pregrandi et adunco naso, inflatis naribus, tenui et modice rubenti facie, in qua glaucos patentesque oculos extantia opido cillia vallabant et nigrantia multo vilo supercilia minaces ostentabant; abasis preterea genis mentoque omni, superiorum laborum parte dumtaxat excepta. Tumentia tempora testae molem augebant. Taurinum collum erectam cervicem latis connectebat humeris, ad quos subnigri crispantes capilli pertinebat. Narrabat rex, fidem notariis facientibus qui descriptioni intenderant, quadraginta hominum milia promiscui sexus atque aetatis, qui contrarie factionis essent, iussu ipsius per exquisita supplicia paulo ante necata. Hos carrorum confractos rotis, illos detra-

¹⁵⁹ Riječ je o Austrijancu Thomasu Ebendorferu i njegovoj *Chronicon regnum Romanorum* te o Michaelu Beheimu i njegovoj poemi *Von aimen wütrich der hiess Trakle waida von der Walachei* (napisanoj oko 1463.-65., brošura u više izdanja). Informacije o Vladu III. i njegovim navodnim okrutnostima postoje i u kasnijim djelima: u kronici Antonija Bonfinija *Rerum Ungaricarum Decades* (započeta 1487., tiskana 1568.), u "Kozmografiji" Sebastijana Münstera (tiskana po prvi put 1544.), u "Češkoj kozmografiji" Jana od Puchova (napisanoj 1554.) i slično. Vidi, primjerice, Št. ANDREESCU, *Vlad Tepeș*, str. 260.-72.

cta pelle viscere nudatos, alios verubus impositos subiectisque assatos prunis, alios trans caput, trans pectus alios, nonnullos per umbilicum, aliquos ab immo sedis (quod dictu quoque faedum est) per media viscera ad summum os stipitibus transfixos, et, ne ullum deesset feritatis argumentum, matribus utroque in ubere infixos palos atque in illis natos impositos, aliosque aliis dirissimis enectos exemplis per varia prius tormenta excruciatos, quaecumque immanissimi tyranni seva crudelitas potuit excogitare ... Hoc in flexu tercio anno Pii secundi pontificis maximi impurissimus Mahumetus Turcorum imperator, a compluribus Vlacchorum proceribus adversus tyrannum eorum Draculum nomine sollicitatus, Istro transmissio cum centum et quinquaginta pugnatoribus (ispravno: milibus pugnatorum) totam per Vlacchiam, diu illum persequutus, et tandem in quodam monte eum nactus obsedit; in quo se Vlacchus, natura loci fretus, cum viginti quator milibus qui cum sponte sequuti fuerant concluderat; ubi cum sibi tandem vel fame pereundum cerneret vel in manus truculentissimi hostis deveniendum, utrumque fortibus viris turpissimum ratus memorandum facinus ausus est. Advocatis enim militibus et statu rerum ante oculos posito, facile eis persuasit ut partitis copiis hostium castra invaderent et vel fortiter pugnando cum laude et gloria occumberent vel, si fortuna ceptis favisset, hostem inaudito exemplo ulciscerentur. Itaque nonnullis Turcorum ducibus usus quos incautius palantes sub vesperum exceperat, prima noctis vigilia cum parte copiarum vallo perrupto castra Turci igressus ac tota nocte fulminis instar per omnia discurrens plurima cede affecit. Quod si vel alteri ex ducibus, cui reliquam copiarum manum crediderat, tantumdem animi fuisset, vel Turci monita imperatoris, quibus sepius iussi fuerant ob nocturnos tumultus stationes non deserere, negligentius servassent, maximam procul dubio clarissimamque victoria Vlacchus portasset. Sed cum nec sotiis ductor altera ex parte, ut institutum erat, castra aggredi auderet, nec Turci ob eam rem minus strenue sua loca tutarentur, Draculus incredibili strage edita, non multis adeo ut in tanto discrimine suorum amissis, compluribus tamen sauciatis, antequam dies illucesceret castra hostium egressus ad eosdem se montes recepit, nemine persequi audente: tantum et laboris et teroris cunctis incusserat. Exploratum habeo ab his qui huic prelio interfuere, Imperatorem Turcorum per eam noctem suis desperantem rebus clam castra deseruisse seque iam turpissime fugae commisisse, secuturus (ispravno: secuturum) nimirum iter, ni castigatus ab amicis et pene invitus retractus, illucescente mox die castra sua immota prospexisset. In quae reversus cum et gravem suorum vidisset plagam et Hunos Draculo ferre suppetias accepisset, redire qua venerat festinavit Istrumque eodem in loco remensus est, ex quo flumen viam in arctoum deflectit ...

(Preneseno iz Giovanni MERCATI, "Note varie sopra Niccolò Modrussiense", *Opere minori*, IV., *Studi e testi*, 79., Città del Vaticano, 1937., str. 247.-49.).

Bishop Nikola Modruški's notes on the Wallachian prince Vlad III Dracula-Țepeș and Romanians' Latin origin and language

Castilia Manea-Grgin

Institute of social sciences Ivo Pilar,
Marulić square 19/I, Zagreb
Republic of Croatia

In the present paper, the author deals mainly with published data about, on one hand, the fifteenth-century Wallachian prince Vlad III Dracula-Țepeș (1448, 1456-62, 1476) and, on the other hand, the Roman origin and language of the Romanians, contained in the historical work *De bellis Gothorum* (about 1473). The above-mentioned themes, according to the Croatian bishop Nikola Modruški (*Nicolaus Modrusiensis*), are analyzed here for the first time in Croatian historiography. The author of the paper places the data offered by Modruški in the context of humanism and the growing interest for Romanians in Europe because of their role against the Ottoman Empire that was rapidly spreading in the fifteenth century.

Bishop Modruški sojourned in the period 1463-64, as papal legate of Pius II, at King Matthias Corvinus' court in Buda (Hungary). During that time, Vlad III Dracula was also there (or perhaps in nearby Visegrád) as the king's prisoner. It is probable that Modruški had the opportunity to see the Wallachian prince in person. The bishop's physical description of Vlad is the only one that exists today and matches a contemporary oil portrait of Țepeș kept in Ambras Castle (Tirol, Austria). Modruški also listened there, probably to Vlad's men, of the stories about the prince's already famous battles against the Ottomans during Sultan Mehmed II's offensive directed against Wallachia, in the summer of 1462. However, according to the Croatian bishop, King Corvinus himself told him about Dracula's alleged cruelties during his second reign (1456-62). It seems that the king was inspired by the original stories created by Transylvanian Saxons, who tried to revenge Vlad III and his armed conflicts against them. Matthias could have had his own interests in denigrating and imprisoning the Wallachian prince, because he did not help his ally during the above-mentioned Ottoman offensive, although he was financially supported by the Pope and Venice. The stories that appeared during Vlad's imprisonment and told at Buda court presumably transpired into the well-known legend about Dracula -- the bloody tyrant. This legend was spread mostly by the German Stories, which were among the first best-sellers in Western Europe in the last quarter of the fifteenth and in the sixteenth centuries.

Although it is not certain that Modruški allied with King Matthias in his conflict with Vlad, he can be considered one of the first European authors who (around 1463-64) came into contact with the legend about Dracula and further spread it. Unfortunately, his *De bellis Gothorum* is still in manuscript form today, with the exception of a section about Romanians published for the first time in 1937 by Giovan-

ni Mercati. Nevertheless, it can be argued that the bishop's information on Vlad III had a certain influence, directly or indirectly, on his contemporaries and later authors, because it seems that even his original ideas on Romanians' Latin origin and language were known by some sixteenth-century humanists. It also can be assumed that the papal legate Modruški informed Pius II about what he found out on Romanians and Vlad Țepeș. Consequently, in such a way, he influenced the Pope's "Commentaries", which are considered the most important work of fifteenth-century European historiography and were published at this time and later.

It is difficult nowadays to make a truly accurate judgement about the extent to which Modruški and his contemporaries' information on Vlad III Dracula-Țepeș reflects real historical events. Beyond doubt, the medieval sources do not present Vlad III Dracula as a vampire, such that the character of Bram Stoker's novel that later became the horror movie icon only shares the name of the historical figure Dracula in common.

Key words: Vlad III Dracula-Țepeș, Nikola Modruški, Matthias Corvinus, Wallachia, Hungary, the Ottoman Empire, fifteenth century, humanism, Romanians' origin